

The Golden Thread

Building Family Bonds
& Parenting Skills as a
Means to Reduce Recidivism
in European Prisons

Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης Οικογενειών

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΨΥΧΟΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΔΕΣΜΩΝ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟΥΣ	6
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	6
ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΟΥΝ ΠΡΟΣΟΧΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΟΜΑΔΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΕ ΣΤΟΧΟΥΣ	10
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	10
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	12
ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΣΞΕΕΤΕ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	14
 ΚΥΠΡΟΣ	14
 ΕΛΛΑΔΑ	18
 ΠΟΛΩΝΙΑ	21
 ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	24

Εισαγωγή

Το έργο "The Golden Thread" αναμένεται να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία για τη συστηματική ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών των κρατουμένων και την υποστήριξη των μελών της οικογένειας των κρατουμένων, ώστε να παρέχουν φροντίδα ο ένας στον άλλον. Αποτελεί μια απάντηση στον αυξανόμενο αριθμό υποτροπών στις χώρες της ΕΕ. Ο ρόλος της οικογένειας στη μείωση της υποτροπής και στην υποστήριξη της επανένταξης θεωρείται πλέον για πρώτη φορά "μέρος της λύσης".

Η προσέγγιση του "The Golden Thread" αποτελείται από τα ακόλουθα δύο διακριτά στοιχεία:

- το Ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα οικογενειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η μεθοδολογία υποστήριξης από ομοτίμους για τις οικογένειες των κρατουμένων
- τις ομάδες υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων.

Η μεθοδολογία "The Golden Thread" καλύπτει πρακτικά, συναισθηματικά και σχεσιακά ζητήματα. Αυτή η μεθοδολογία αναμένεται να θέσει τις ουσιαστικές βάσεις για να εξοπλίσει τις φυλακές και τις κοινότητες με την απαραίτητη μεθοδολογία, καθώς και τα εργαλεία που θα βοηθήσουν στην αξιοποίηση της τεράστιας επιρροής του οικογενειακού δεσμού στη διαδικασία της επανένταξης των κρατουμένων. Σε αυτόν το εγχειρίδιο θα βρείτε σύντομη αλλά λεπτομερή περιγραφή της μεθοδολογίας, του πυρήνα, των στοιχείων και της υλοποίησης του έργου.

Πιστεύουμε ότι τα αποτελέσματα του έργου μπορούν να αποτελέσουν ένα επιτυχημένο πρόγραμμα, που θα εφαρμοστεί σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και θα βοηθήσει όχι μόνο σε περιπτώσεις όπου η οικογένεια χωρίζεται επειδή ένα από τα μέλη της φυλακίστηκε, αλλά και στην πρόληψη καταστάσεων όπου μπορεί να υπάρξει σύγκρουση με τον νόμο.

Στην ιεραρχία των αξιών, μια από τις υψηλότερες θέσεις για την οικογένεια, οι δεσμοί με τα μέλη της, μπορούν να αποτελέσουν οδηγό για την αποτελεσματικότερη οργάνωση της ζωής.

Κεφάλαιο 1 . Οι ανάγκες

Η ανάγκη ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων μεταξύ των κρατούμενων και η υποστήριξη των οικογενειών τους είναι προφανής. Αλλά, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τις λεπτομέρειες. Οι πιθανές κοινωνικές δεξιότητες που οι κρατούμενοι κατέχουν, καθώς και οι προσωπικές τους ικανότητες ποικίλουν. Ως εκ τούτου, διεξήχθη μια ολοκληρωμένη και επιστημονική μελέτη προκειμένου να εντοπιστούν οι συγκεκριμένες, σημαντικότερες αλλά και οι ουσιαστικότερες ελλείψεις. Παρακάτω παρατίθενται τα συνθετικά ευρήματα της έρευνας.

- 👉 Η φυλάκιση επηρεάζει τόσο τους κρατούμενους όσο και τις οικογένειές τους, δημιουργώντας συναισθηματικές, οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις. Ωστόσο, ενώ οι κρατούμενοι συχνά παλεύουν με τις ενοχές, την αυτογνωσία τους και τη δυσκολία κατανόησης των αγώνων των οικογενειών τους, τα μέλη της οικογένειας είναι πιο ειλικρινή για τα ζητήματα αυτά, αναφέροντας συχνά σοβαρές οικονομικές επιβαρύνσεις, συναισθηματικό πόνο και ψυχολογικές επιπτώσεις στα παιδιά και τους συντρόφους.
- 👉 Από οικονομικής άποψης, οι οικογένειες συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες που προκύπτουν από την απώλεια εισοδήματος, καθώς και από το πρόσθετο κόστος που συνδέεται με την παραμονή ενός μέλους της οικογένειας στη φυλακή. Οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες των κρατούμενων λόγω της φυλάκισής τους περιλαμβάνουν το κόστος παροχής οικονομικής και υλικής βοήθειας (π.χ. δέματα που αποστέλλονται στη φυλακή) μαζί με το κόστος των επισκέψεων στη φυλακή, καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι επισκέψεις αυτές απαιτούν συχνά ταξίδια λόγω του ότι οι φυλακές βρίσκονται μακριά από τον τόπο διαμονής της οικογένειας.
- 👉 Από ψυχολογικής άποψης, το συναισθηματικό στρες που προκαλεί ο αποχωρισμός, ιδίως για τα παιδιά, μπορεί να οδηγήσει σε μόνιμες συναισθηματικές δυσκολίες που μπορεί να απαιτούν επαγγελματική παρέμβαση. Ο κοινωνικός στιγματισμός προσθέτει ένα άλλο επίπεδο δυσκολίας, με αποτέλεσμα ορισμένες οικογένειες να αποκρύπτουν την κατάστασή τους και να μην αναζητούν συναισθηματική υποστήριξη.
- 👉 Η φυλάκιση τείνει να προκαλεί διαταραχή στην οικογενειακή δυναμική. Οι επαγγελματίες τονίζουν την ανάγκη συναισθηματικής υποστήριξης και για τις δύο ομάδες. Οι συναισθηματικές δυσκολίες που προκύπτουν από τον αποχωρισμό από τα παιδιά επηρεάζουν κυρίως τις γυναίκες. Πάνω απ' όλα, οι κρατούμενες γυναίκες τονίζουν επίσης την ανάγκη για ψυχολογική υποστήριξη για την αντιμετώπιση της κατάστασης.
- 👉 Αν και η φυλάκιση μπορεί να φέρει ανακούφιση σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, οι επαγγελματίες αναφέρουν ότι ο συνολικός αντίκτυπός της είναι, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε μεγάλο βαθμό αρνητικός, οδηγώντας συχνά σε δυσλειτουργία στην οικογενειακή συνοχή και δυναμική και συναισθηματική απόσταση, και μακροπρόθεσμα σε διάσπαση των οικογενειακών δεσμών.
- 👉 Οι περιορισμοί στην επαφή, όπως οι περιορισμένες επισκέψεις και η παρακολούθηση της επικοινωνίας, επιβαρύνουν περαιτέρω τις σχέσεις. Ταυτόχρονα, τόσο οι κρατούμενοι όσο και οι οικογένειές τους εκφράζουν την επιθυμία για μεγαλύτερη υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης πρόσβασης στην επικοινωνία, της ψυχολογικής φροντίδας και της οικονομικής βοήθειας. Οι εμπειρογνώμονες υποστηρίζουν συστηματικές μεταρρυθμίσεις που παρέχουν περισσότερους πόρους στις φυλακές, συναισθηματική δέσμευση για τους κρατούμενους και ισχυρότερη υποστήριξη μετά την αποφυλάκιση, ώστε να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση αυτών των βαθιά ριζωμένων ζητημάτων και κυρίως στην αποκατάσταση των οικογενειακών δεσμών.
- 👉 Υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ της πρόθεσης αποφυγής της επιστροφής στη φυλακή και της πραγματοποίησης θετικών αλλαγών στη ζωή, καθώς και της επιθυμίας επανένωσης με την οικογένεια ή δημιουργίας οικογένειας μετά την αποφυλάκιση. Αυτό υπογραμμίζει τη σημασία της εφαρμογής παρεμβάσεων και προγραμμάτων που εστιάζουν στην ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών των κρατούμενων, καθώς πολλοί συνδέουν την επιτυχή επανένταξη στην κοινωνία με την επιτυχία των σχέσεών τους με τα αγαπημένα τους πρόσωπα.

- 👉 Μόνο κάθε τρίτο του συνόλου των ανδρών και γυναικών κρατουμένων που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσε ότι είχε τακτική επαφή με το παιδί του. Λιγότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες, είδαν το παιδί τους τουλάχιστον μία φορά τους τελευταίους έξι μήνες, πριν από την έρευνα, ενώ το 30% αναφέρει πως δεν τους έχει επισκεφθεί το παιδί τους κατά τη διάρκεια που εκτίουν την ποινή τους.
- 👉 Η μελέτη, μας δείχνει ότι οι άνδρες είναι πιο πιθανό από τις γυναίκες να μην έχουν καμία επαφή με τα παιδιά τους, ωστόσο υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός πατέρων και μητέρων που δεν διατηρούν επαφή με τα παιδιά τους, παρά τη θέλησή τους. Οι συχνότερες αιτίες για την έλλειψη διατήρησης της σχέσης φυλακισμένου γονέα - παιδιού είναι η φύλαξη της πύλης, η γεωγραφική απόσταση και το κόστος μετακίνησης, καθώς και η έλλειψη γνώσης του παιδιού σχετικά με τη φυλάκιση των γονέων.
- 👉 Η φύλαξη της πύλης ισχύει τόσο για τις μητέρες όσο και για τους πατέρες, ωστόσο είναι πιο συνηθισμένο για τις μητέρες να αντιμετωπίζουν είτε έλλειψη δυνατότητας είτε έλλειψη βούλησης από τους φροντιστές να ταξιδέψουν με το παιδί στη φυλακή. Το gatekeeping αναφέρθηκε ως εμπόδιο για τη διατήρηση της γονικής σχέσης από το 1/3 των μητέρων και το 1/5 των πατέρων που δεν έχουν επαφή με τα παιδιά τους.
- 👉 Τα διλήμματα σχετικά με το αν πρέπει τα παιδιά να ενημερώνονται για το γεγονός της φυλάκισης του γονέα τους είναι συχνά. Η μελέτη μας διαπίστωσε ότι πολλοί φυλακισμένοι γονείς τείνουν να μην λένε στα παιδιά τους την αλήθεια ή τους δίνουν μια εναλλακτική ιστορία σχετικά με τους λόγους της φυλάκισής τους. Μερικές φορές πρόκειται για μισές αλήθειες, όπως «συμπεριφέρθηκα άσχημα και τώρα πρέπει να καθαρίζω σχολεία». Τις περισσότερες φορές, ωστόσο, τα παιδιά λαμβάνουν μια εναλλακτική εκδοχή της πραγματικότητας. Αυτό οφείλεται σε περισσότερες από το ¼ των περιπτώσεων, στις οποίες ένας γονέας δεν διατηρεί επαφή με το παιδί του. Ταυτόχρονα, οι επαγγελματίες που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρουν ότι μπορεί να είναι ψυχολογικά επιζήμιο για τα παιδιά και τραυματικό να μην έχουν τη γνώση για τον πραγματικό λόγο της απουσίας του γονέα τους. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για επαγγελματική υποστήριξη στον τομέα αυτό. Η έλλειψη γνώσης των παιδιών για τη φυλάκιση των γονέων τους επηρεάζει τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες. Σύμφωνα με τους ειδικούς, το πρόβλημα είναι πιο συχνό μεταξύ των κρατουμένων που εκτίουν την ποινή τους για πρώτη φορά.
- 👉 Η ποιότητα των συντροφικών σχέσεων των κρατούμενων αναφέρεται συχνά ότι είναι χαμηλότερη από εκείνη του γενικού πληθυσμού, πιθανότατα λόγω των μοναδικών πιέσεων και προκλήσεων της φυλάκισης, όπως ο αποχωρισμός, η περιορισμένη επικοινωνία και η συναισθηματική φόρτιση. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες κρατούμενοι τείνουν να αντιλαμβάνονται τις σχέσεις τους ως πιο τεταμένες ή ασταθείς, αντανακλώντας τον αντίκτυπο της φυλάκισης στις διαπροσωπικές σχέσεις.

Κεφάλαιο 2. Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών

Εισαγωγή με στόχους

Το Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών στη Φυλακή φέρνει τους κρατούμενους αντιμέτωπους με τις διαρκείς ευθύνες τους απέναντι στην οικογένεια και τα αγαπημένα τους πρόσωπα στην κοινότητα και παρέχει τις απαραίτητες δεξιότητες για την περαιτέρω ενίσχυση τόσο των οικογενειακών τους δεσμών όσο και των δεσμών τους με το ευρύτερο κοινωνικό δίκτυο.

Με βάση την ανθρωπιστική προσέγγιση, ο κύριος στόχος του έργου The Golden Thread είναι να σχεδιάσει ένα πρόγραμμα οικογενειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης, που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των κρατουμένων, αντιμετωπίζοντας τις ελλείψεις και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στις σχέσεις τους. Έτσι, στόχος του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών είναι η ενίσχυση και η διατήρηση των οικογενειακών σχέσεων και δεσμών, ώστε οι κρατούμενοι άνδρες και γυναίκες να μπορούν να αναπτύξουν και να διατηρήσουν ουσιαστικές σχέσεις με τους συντρόφους τους, τα παιδιά τους, τα μέλη της οικογένειάς τους και να είναι σε θέση να διερευνήσουν και να αναπτύξουν νέες δεξιότητες για την ενίσχυση αυτών των δεσμών με τις οικογένειές τους, ενώ εκτίουν την ποινή τους. Με την ανάπτυξη και ενδυνάμωση υγιών και κατάλληλων δεξιοτήτων, οι οικογένειες θα λειτουργούν ως προστατευτικός παράγοντας, προωθώντας την ομαλότερη επανένταξη στην κοινωνία και μειώνοντας τον κίνδυνο υποτροπής.

Περιγραφή

Η ανάπτυξη του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα παραδοτέα του έργου. Το Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών βασίζεται στην αξιολόγηση των αναγκών των κρατουμένων σε κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες που σχετίζονται με την ικανότητά τους να συνδεθούν επιτυχώς με τις οικογένειές τους και σε μια συνεχή αξιολόγηση σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους θα υλοποιηθεί το Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα για την κατάλληλη εφαρμογή και υλοποίηση των Εργαστηρίων Οικογενειακής Εκπαίδευσης. Συνολικά είκοσι (20) μαθήματα, που περιλαμβάνονται σε τέσσερις θεματικές περιοχές, εφαρμόστηκαν σε σωφρονιστικά ιδρύματα κάθε χώρας εταίρου.

Η διαδικασία ανάπτυξης του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών είναι ιδιαίτερα απαιτητική και βασίζεται σε μερικά βασικά βήματα. Εφαρμόζοντας την προαναφερθείσα διαδικασία, σκοπεύουμε να διασφαλίσουμε ότι το Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα, προσφέρει ποιοτικά σχεδιασμένα μαθήματα προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες των κρατουμένων και να επιτύχει τα αναμενόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και στόχους. Τα στάδια που ακολουθήθηκαν για την ανάπτυξη του Προγράμματος Σπουδών Οικογενειακής Εκπαίδευσης είναι τα εξής:

1. Αξιολόγηση των αναγκών των συμμετεχόντων.
2. Διατύπωση στόχων και μαθησιακών στόχων και μαθησιακών αποτελεσμάτων.
3. Προσεκτική επιλογή των μαθησιακών εμπειριών/μαθημάτων για την επίτευξη αυτών των στόχων και αποτελεσμάτων.
4. Επιλογή του κατάλληλου και πολύτιμου περιεχομένου/υλικού των μαθημάτων - συνεχής βελτίωση του υλικού.
5. Έγκαιρη και ακριβής αξιολόγηση όλων των παραπάνω φάσεων.
6. Ανάπτυξη προγράμματος σπουδών, το οποίο αποτελείται από θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο παρουσιάζονται βασικές έννοιες και θεωρητικές αρχές, προκειμένου να βελτιωθεί περαιτέρω η κατανόηση των συμμετεχόντων, δραστηριότητες που διευκολύνουν και ενισχύουν τους συμμετέχοντες να εξοικειωθούν με τη θεωρία, καθώς και να αναπτύξουν, να εξασκηθούν και να εφαρμόσουν διάφορες δεξιότητες. Για κάθε μάθημα προετοιμάζονται ένα Σχέδιο Μαθήματος, μια Παρουσίαση Power Point και Διδακτικές και μαθησιακές δραστηριότητες (Ατομική μάθηση- δραστηριότητες προβληματισμού, φύλλα εργασίας και Ομαδική μάθηση- συζήτηση, παιχνίδι ρόλων κ.λπ.

Το Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών δεν περιορίζεται μόνο σε θέματα γονεϊκότητας, αλλά επεκτείνεται και σε άλλους τύπους σχέσεων (ρομαντικές σχέσεις, σχέσεις με άλλα μέλη της οικογένειας), ανάλογα με τις ανάγκες των συμμετεχόντων. Οι τέσσερις θεματικές ενότητες καλύπτουν διαφορετικές ανάγκες και στο σύνολό τους και τα 20 μαθήματα εξυπηρετούν τον στόχο να βοηθήσουν τους κρατούμενους να αναπτύξουν και να βελτιώσουν τις οικογενειακές τους σχέσεις. Με βάση τα παραπάνω οι τέσσερις θεματικές ενότητες είναι οι εξής:

Θέμα Α: Κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες για προσωπική ανάπτυξη

Λογική: Η προσωπική ανάπτυξη αποτελεί βασικό κεφάλαιο του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών. Η προσωπική ανάπτυξη, ιδίως η επαναδιαμόρφωση της ταυτότητας, η επανεφεύρεση και ο αναπροσανατολισμός, είναι η βάση για την ανάπτυξη των γονικών δεξιοτήτων και τη δημιουργία και διατήρηση σχέσεων και δεσμών.

Στόχοι: Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να αποκτήσουν αυτογνωσία, να αναπτύξουν την ταυτότητά τους και να κατανοήσουν τις αξίες της κοινωνίας. Να αναπτύξουν δεξιότητες για τη διαχείριση των συναισθημάτων τους σε διάφορες περιστάσεις, ιδίως όταν αλληλεπιδρούν με άλλους.

Θέμα Β: Ρομαντικές σχέσεις

Λογική: Ένα δεύτερο θέμα που σχετίζεται με την προσωπική ανάπτυξη είναι το δέσιμο με έναν ερωτικό σύντροφο και η επίτευξη της διατήρησης μιας υγιούς ερωτικής/ρομαντικής σχέσης. Το επίκεντρο είναι η συναισθηματική ευημερία του ατόμου, η οποία μπορεί να βελτιωθεί μέσω της ανάπτυξης μιας υγιούς και ουσιαστικής ρομαντικής σχέσης ή της αναθεώρησης μιας υπάρχουσας.

Στόχοι: Καλύτερη κατανόηση των χαρακτηριστικών και των συστατικών μιας υγιούς σχέσης και διαχείριση του εντοπισμού σημαντικών αναγκών. Να ενισχυθεί η αίσθηση της αξίας και του ανήκειν και να εξοικειωθούν με δεξιότητες και στρατηγικές για τη διατήρηση μιας ρομαντικής σχέσης.

Θέμα Γ: Γονεϊκότητα

Λογική: Η "Γονεϊκότητα" αποτελεί τον βασικό άξονα και το κυρίως θέμα του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών και παρέχει μια ολοκληρωμένη και ολιστική εκπαίδευση σε θέματα γονεϊκότητας. Βασική παράμετρος είναι να γνωρίσουν οι συμμετέχοντες τη σημασία του δεσμού και της διαδικασίας προσκόλλησης, καθώς και τον γονεϊκό ρόλο και τις ευθύνες του.

Στόχοι: Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να συνειδητοποιήσουν πρακτικές για αποτελεσματικό γονεϊκό ρόλο και να αποκτήσουν ή να ενισχύσουν τις γονεϊκές τους δεξιότητες. Να εξοικειωθούν και να εφαρμόσουν διάφορες δεξιότητες και πρακτικές και να αποκτήσουν όλες τις απαραίτητες γονεϊκές δεξιότητες σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Θέμα Δ: Σχέσεις με τα μέλη της οικογένειας

Λογική: Οι σχέσεις με άλλα μέλη της οικογένειας, όπως αδελφοί/αδελφές, θείοι/θείες, παππούδες/μητέρες και φίλοι είναι πολύ σημαντικές και συχνά παραβλέπονται και παραμελούνται. Αυτός ο κύκλος σχέσεων συμπληρώνει το οικογενειακό δίκτυο, προσθέτοντας το στοιχείο της επανασύνδεσης με όλα τα μέλη της οικογένειας.

Στόχοι: Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να εμπνευστούν, έτσι ώστε να ενισχύσουν τα θετικά τους συναισθήματα, την ελπίδα τους, την αισιοδοξία και την προσδοκία και ταυτόχρονα να ενισχύσουν τα κίνητρά τους να εργαστούν και να επενδύσουν στην σύνδεση και επανασύνδεση με τα αγαπημένα τους πρόσωπα και να βελτιώσουν την ποιότητα των σχέσεών τους.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται λεπτομερώς η κατανομή του του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών:

Θέμα Α: Κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες για προσωπική ανάπτυξη

Μάθημα 1: Ταυτότητα και προσωπική ανάπτυξη

Μάθημα 2: Ηθικές αξίες

Μάθημα 3: Παθητική-Επιθετική-Επιθετική Επικοινωνία

Μάθημα 4: Διαχείριση θυμού
Μάθημα 5: Διαχείριση συγκρούσεων
Θέμα Β: Ρομαντικές σχέσεις
Μάθημα 6: Αναγνώριση βασικών αναγκών του συντρόφου
Μάθημα 7: Χαρακτηριστικά υγιούς και σταθερής ρομαντικής σχέσης
Μάθημα 8: Συγκρούσεις και αποτελεσματικές στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων στις ρομαντικές σχέσεις
Θέμα Γ: Γονεϊκότητα
Μάθημα 9: Γονεϊκός ρόλος
Μάθημα 10: Αναγνώριση των βασικών, γνωστικών και συναισθηματικών αναγκών παιδιών-εφήβων
Μάθημα 11: Επικοινωνία με τα παιδιά: Ενεργητική ακρόαση και έκφραση συναισθημάτων
Μάθημα 12: Θεωρία του δεσμού και της προσκόλλησης
Μάθημα 13: Ο αντίκτυπος του αποχωρισμού: Πώς μπορούν να εξαλειφθούν οι επιπτώσεις;
Μάθημα 14: Δεξιότητες και πρακτικές για τη δημιουργία ασφαλών δεσμών
Μάθημα 15: Οικογενειακή συνοχή, καθορισμός ορίων και κανόνων στην οικογένεια
Μάθημα 16: Επιβράβευση, τιμωρία και πειθαρχία
Μάθημα 17: Θετική γονεϊκότητα και αλληλεπίδραση
Μάθημα 18: Εμπλοκή στην εκπαίδευση των παιδιών
Θέμα Δ: Σχέσεις με τα μέλη της οικογένειας
Μάθημα 19: Εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας με τα μέλη της οικογένειας μέσα στη φυλακή
Μάθημα 20: Επανασύνδεση: Ποιοτικός χρόνος με τα μέλη της οικογένειας και τους σημαντικούς άλλους

Σημαντικές πληροφορίες που απαιτούν προσοχή

- Κατάλληλη και ολοκληρωμένη προετοιμασία των εκπαιδευτών - άριστη γνώση του περιεχομένου του μαθήματος.
- Βεβαιωθείτε ότι το υλικό αποστέλλεται στον υπεύθυνο, ειδικά σε χώρες όπου δεν υπάρχει διαδίκτυο στις φυλακές (π.χ. Κύπρος) - εκτυπώστε το ppt, το σχέδιο μαθήματος και όλες τις δραστηριότητες που θα χρησιμοποιηθούν - οι εκπαιδευτές θα πρέπει να έχουν εκτυπωμένο το ppt και το σχέδιο μαθήματος σε περίπτωση που υπάρχει πρόβλημα με τη σύνδεση στο διαδίκτυο ή το usb.
- Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να ακολουθούν τη δομή του μαθήματος (σχέδιο μαθήματος) - υπάρχει συνοχή τόσο μεταξύ των μαθημάτων - ενοτήτων όσο και στο περιεχόμενο κάθε μαθήματος.
- Οι εκπαιδευτές χρειάζεται να είναι ευέλικτοι και να προσαρμόζουν το μάθημα ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας - μπορεί να χρειαστεί να παραλείψουν κάποιες δραστηριότητες ή μέρη της θεωρίας.
- Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να απαντήσουν σε διάφορες ερωτήσεις - αν δεν γνωρίζουν την απάντηση, να το αναφέρουν και να πουν ότι θα επιστρέψουν με την κατάλληλη απάντηση.
- Χρονικοί περιορισμοί - Οι εκπαιδευτές να συντομεύουν τα μαθήματα προκειμένου να καλύψουν τα πιο σημαντικά θέματα του μαθήματος.
- Οι εκπαιδευτές να χρησιμοποιούν απλή γλώσσα - αποφυγή της χρήσης ορισμών ή όρων που είναι δύσκολο να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες.
- Οι δραστηριότητες και η συζήτηση, η οποία βασίζεται στη θεωρία, απέδειξαν ότι κράτησαν το ενδιαφέρον και τα κίνητρα των συμμετεχόντων - το θεωρητικό μέρος μπορεί επίσης να απλοποιηθεί και να γίνει συντομότερο για να καλύψει τις ανάγκες διαλόγου και συζήτησης.

- Γλωσσικά εμπόδια - υπάρχουν αρκετοί συμμετέχοντες που δεν μιλούν τη μητρική γλώσσα της χώρας υποδοχής. Οι εκπαιδευτές μπορούν να παραδώσουν το μάθημα στη μητρική γλώσσα της χώρας, και αν χρειαστεί ένας από αυτούς να κάνει παράλληλη μετάφραση στα αγγλικά (παράδειγμα από την Κύπρο). Σε περίπτωση που οι κρατούμενοι μιλούν άλλη γλώσσα και δεν υπάρχει διαθέσιμος διερμηνέας, τότε ίσως χρειαστεί να αποκλειστούν από την ομάδα.
- Αριθμός συμμετεχόντων - επειδή σε ορισμένες περιπτώσεις η συμμετοχή μπορεί να είναι περιορισμένη, θα πρέπει να είναι δυνατόν να γίνουν δεκτοί και άλλοι συμμετέχοντες μέχρι το 5ο μάθημα (παράδειγμα από την Κύπρο).
- Δέσμευση στον προγραμματισμό - συνέπεια καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος (αρχή και τέλος) - τα διαλείμματα πρέπει να αποφεύγονται γιατί δημιουργούν αναστάτωση και χάνουν χρόνο από την επανάληψη της τάξης.
- Ρουτίνες και ευθύνες των συμμετεχόντων (π.χ. κάποιος φέρνει μολύβια, κάποιος άλλος φέρνει φύλλα παρουσίας κ.λπ.) - με αυτόν τον τρόπο οι συμμετέχοντες αισθάνονται υπεύθυνοι, χρήσιμοι και ότι νιώθουν την αίσθηση της χρησιμότητας και του ανήκειν στην ομάδα.
- Κανόνες της ομάδας - κάθε ομάδα χρειάζεται τους δικούς της κανόνες για να μπορεί να λειτουργεί σε ένα πλαίσιο αμοιβαίου σεβασμού και πειθαρχίας.
- Η σημασία της δημιουργίας κλίματος εμπιστοσύνης, αμοιβαίου σεβασμού και αποδοχής - διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία και προάγει ένα θετικό μαθησιακό περιβάλλον.
- Ευαίσθητες προσωπικές πληροφορίες που μοιράζονται στην ομάδα - διαχείριση ευαίσθητων πληροφοριών- είναι απαραίτητο να είμαστε προσεκτικοί και προσεκτικοί για να διακρίνουμε τις πληροφορίες που μοιράζονται και τα θέματα που πρέπει να αποφεύγονται - το πλαίσιο δεν είναι θεραπευτικό αλλά εκπαιδευτικό, κάτι που γίνεται σαφές από την αρχή, όπως και ο ρόλος του εκπαιδευτή.
- Καλή σχέση και συνεργασία με το προσωπικό των φυλακών - συμβάλλουν στην ομαλή εξέλιξη του μαθήματος χωρίς επιπλοκές ή προβλήματα (υπενθύμιση των συμμετεχόντων, προετοιμασία υλικού, μεταφορά usb, λίστες συμμετεχόντων κ.λπ.).
- Θετική αλλά περιορισμένη σχέση με τους συμμετέχοντες - η σχέση αυτή δημιουργείται από την αρχή με τον καθορισμό των κανόνων και τη συνεπή εφαρμογή τους - ο εκπαιδευτής είναι το μέσο για να φτάσουν οι συμμετέχοντες στη γνώση και ενδεχομένως στην αλλαγή, αλλά και το κλειδί για τη δημιουργία κινήτρων για συνεπή παρακολούθηση από τους συμμετέχοντες.

Κεφάλαιο 3. Ομάδες Υποστήριξης Οικογενειών των Κρατουμένων

Εισαγωγή με στόχους

Η διατήρηση των οικογενειακών δεσμών και των ισχυρών σχέσεων για τα άτομα που επηρεάζονται από τη φυλάκιση έχει πολλά οφέλη για τις οικογένειες, τους κρατούμενους και την κοινωνία στο σύνολό της. Η διατήρησή τους, ωστόσο, απαιτεί προσπάθειες τόσο από τους κρατούμενους όσο και από τις οικογένειές τους και χρειάζεται συνεπή παροχή σχετικής υποστήριξης και στις δύο ομάδες. Στο πλαίσιο του προγράμματος "The Golden Thread", οι κρατούμενοι υποστηρίζονται για τη διατήρηση των οικογενειακών τους δεσμών μέσω της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα, όπου εφαρμόζεται το Ψυχοεκπαιδευτικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης Οικογενειακών Δεσμών (βλ. προηγούμενο μέρος του Οδηγού). Από την άλλη πλευρά, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η ανάγκη υποστήριξης των οικογενειών τους να διατηρήσουν επαφές και δεσμούς, απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση.

Η υποστήριξη των οικογενειών και των παιδιών των φυλακισμένων ήταν, μέχρι σήμερα, πολύ προβληματική τόσο σε ατομικό επίπεδο (για παράδειγμα λόγω του στιγματισμού, της απομόνωσης ή της έλλειψης πληροφοριών ή πρόσβασης στις διαθέσιμες υπηρεσίες) όσο και σε οργανωτικό επίπεδο (λόγω δυσκολιών στον εντοπισμό των οικογενειών, αδυναμίας αναγνώρισης των αναγκών τους). Ως εκ τούτου, οι εταίροι του έργου προτείνουν μια μεθοδολογία ομάδας οικογενειακής υποστήριξης αποκλειστικά για οικογένειες που επηρεάζονται από τη φυλάκιση, ως εναλλακτικό τρόπο υποστήριξης των οικογενειών και συμβολής στη διατήρηση ισχυρών οικογενειακών δεσμών μεταξύ των κρατουμένων και των οικογενειών τους.

Αυτό το είδος υποστήριξης εμπίπτει στην ευρύτερη κατηγορία της υποστήριξης από ομοτίμους. Η υποστήριξη από ομοτίμους αναφέρεται στη συναισθηματική και πρακτική υποστήριξη που παρέχεται από άτομα που μοιράζονται παρόμοιες εμπειρίες και υπόβαθρο. Στο πλαίσιο των οικογενειών των κρατουμένων, η υποστήριξη από ομοτίμους μπορεί να παρέχεται από άλλες οικογένειες ή άλλα μέλη της οικογένειας ή φίλους που έχουν επίσης μέλη τους που βρίσκονται τη φυλακή. Αυτός ο τύπος υποστήριξης μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμος επειδή οι ομοτίμοι μπορούν να συσχετιστούν με τις αγωνίες του άλλου και να προσφέρουν ενσυναίσθηση, κατανόηση και καθοδήγηση με βάση τις δικές τους εμπειρίες.

Πολλά στοιχεία σχετικά με το θέμα δείχνουν ότι οι ομάδες υποστήριξης για τις οικογένειες των κρατουμένων παρέχουν ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον για τα μέλη των οικογενειών των φυλακισμένων ατόμων, ώστε να συναντηθούν και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους. Αυτές οι ομάδες για τις οικογένειες των κρατουμένων προσφέρουν συχνά πρακτικές συμβουλές και καθοδήγηση για μια σειρά θεμάτων που σχετίζονται με τη φυλάκιση. Επιπλέον, οι ομάδες αυτές χρησιμεύουν συχνά ως πηγή συναισθηματικής υποστήριξης για τα μέλη της οικογένειας, οικοδομώντας έτσι μια αίσθηση κοινότητας και ανήκειν με άλλους που μοιράζονται παρόμοιες εμπειρίες. Συνδεόμενοι με άλλους που βρίσκονται σε παρόμοιες καταστάσεις, οι οικογένειες μπορούν να βρουν δύναμη και υποστήριξη η μία στην άλλη.

Με βάση αυτά τα γεγονότα και τα ευρήματα της έρευνας, οι εταίροι του έργου ανέπτυξαν μια μεθοδολογία ομάδας οικογενειακής υποστήριξης που θα εφαρμοστεί σε οικογένειες που πλήττονται από τη φυλάκιση. Η μεθοδολογία αυτή περιγράφεται λεπτομερώς σε δύο κύρια έγγραφα, που αναπτύχθηκαν ειδικά για το έργο Golden Thread:

- Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας και Πλαίσιο Λειτουργίας της Ομάδας Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων
 - Εγχειρίδιο Συντονιστή για τις Ομάδες Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων
- και τα δύο περιγράφονται στις επόμενες ενότητες.

Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας και Πλαίσιο Λειτουργίας της Ομάδας Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων

Το Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας και Πλαίσιο Λειτουργίας της Ομάδας Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων είναι ένα αναλυτικό έγγραφο που παρέχει σε κάθε ενδιαφερόμενο τις αρχές και το πλαίσιο για τη σύσταση και τη λειτουργία μιας Ομάδας υποστήριξης Οικογένειας Κρατουμένων. Περιέχει τη μεθοδολογία, βασικές πληροφορίες για τη σημασία της υποστήριξης από ομοτίμους, τα βασικά στοιχεία που

απαιτούνται σε ένα πρόγραμμα ομάδας υποστήριξης και ένα βήμα προς βήμα περίγραμμα για τον τρόπο ανάπτυξης ενός προγράμματος υποστήριξης από ομοτίμους. Το παρόν πλαίσιο προορίζεται για χρήση ως εργαλείο από κάθε ενδιαφερόμενο φορέα [δημόσιες/τοπικές αρχές, σωφρονιστικά ιδρύματα, ΜΚΟ, εθελοντικές οργανώσεις κ.λπ.]

Το Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας και Πλαίσιο Λειτουργίας της Ομάδας Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων είναι ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών και αρχών που αποσκοπούν στη στήριξη και την ενδυνάμωση των οικογενειών των κρατουμένων, μέσω της ανάπτυξης και της εφαρμογής ομάδων υποστήριξης της οικογένειας. Το πλαίσιο παρέχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των αναγκών των οικογενειών των κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής υποστήριξης, της πρακτικής βοήθειας και της συνηγορίας.

Συνολικά, το Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας και Πλαίσιο Λειτουργίας της Ομάδας Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την υποστήριξη των οικογενειών και των φίλων των κρατουμένων. Περιγράφει λεπτομερώς τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των Ομάδων Στήριξης Οικογενειών Κρατουμένων στο πλαίσιο του έργου "The Golden Thread". Το πλαίσιο διαρθρώνεται στα ακόλουθα κεφάλαια:

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή στην Ομάδα Στήριξης Οικογενειών Κρατουμένων:

Το κεφάλαιο παρέχει μια επισκόπηση του σκοπού και των στόχων της ομάδας υποστήριξης, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τα είδη υποστήριξης που θα προσφέρονται, όπως συναισθηματική υποστήριξη ή πρακτική βοήθεια για την πλοήγηση στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης. Περιγράφει τις αρχές της μεθοδολογίας υποστήριξης από ομοτίμους, τις αξίες και τα χαρακτηριστικά μιας ομάδας υποστήριξης που απευθύνεται αποκλειστικά σε οικογένειες που έχουν πληγεί από τη φυλάκιση, περιγράφοντας επίσης τη δομή της ομάδας υποστήριξης. Αυτό περιλαμβάνει λεπτομέρειες σχετικά με το πόσο συχνά θα πραγματοποιούνται οι συναντήσεις, αν θα πραγματοποιούνται δια ζώσης ή διαδικτυακά, καθώς και τον ρόλο των συντονιστών που καθοδηγούν την ομάδα υποστήριξης.

Κεφάλαιο 2. Ανάπτυξη του προγράμματος:

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει τους βασικούς παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό και την ανάπτυξη ενός προγράμματος για τις ομάδες υποστήριξης των οικογενειών των κρατουμένων. Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν ζητήματα προσβασιμότητας, ώστε το πρόγραμμα να είναι προσβάσιμο σε όλες τις οικογένειες κρατουμένων, ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους ή την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, και ζητήματα εμπιστευτικότητας, καθώς οι οικογένειες κρατουμένων μπορεί να διστάζουν να αναζητήσουν υποστήριξη λόγω του φόβου του στιγματισμού ή των διακρίσεων. Το κεφάλαιο περιλαμβάνει, επίσης, πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο ανάπτυξης των δηλώσεων αποστολής και οράματος για την ομάδα υποστήριξης, τον τρόπο επιλογής των συντονιστών και τον τρόπο καθορισμού του χρόνου και του τόπου συνάντησης της ομάδας. Τέλος, παρέχει συγκεκριμένες εισηγήσεις/πρακτικές προκειμένου να συνεχίσει να λειτουργεί και να αναπτύσσεται με επιτυχία η ομάδα υποστήριξης της οικογένειας.

Κεφάλαιο 3. Εφαρμογή του προγράμματος:

Η επιτυχής εφαρμογή των ομάδων υποστήριξης των οικογενειών των κρατουμένων απαιτεί προσεκτική εξέταση διαφόρων παραγόντων, όπως ο τρόπος διεξαγωγής των συναντήσεων των ομάδων υποστήριξης, οι δεξιότητες των συντονιστών, ώστε να καθοδηγούν αποτελεσματικά τις συναντήσεις των ομάδων υποστήριξης, το περιεχόμενο και η δομή των συναντήσεων των ομάδων υποστήριξης, ώστε να παρέχεται

ένας ασφαλής χώρος στις οικογένειες για να μοιραστούν τις εμπειρίες, τα συναισθήματα και τις ανησυχίες τους. Επιπλέον, το κεφάλαιο περιλαμβάνει οδηγίες για την ανάπτυξη των κατευθυντήριων γραμμών της ομάδας υποστήριξης και παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη δομή των συναντήσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στην πρώτη συνάντηση.

Κεφάλαιο 4. Σχεδιασμός για τη βιωσιμότητα:

Για να είναι βιώσιμες οι ομάδες οικογενειακής υποστήριξης, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένοι παράγοντες, όπως η χρηματοδότηση που μπορεί να προέρχεται από κρατικές επιχορηγήσεις, ιδιωτικές δωρεές ή εκδηλώσεις συγκέντρωσης χρημάτων- η ηγεσία που μπορεί να παρακινήσει και να εμπνεύσει άλλους να συμμετάσχουν στις δραστηριότητες της ομάδας- η δικτύωση με άλλες οργανώσεις και άτομα στην κοινότητα, ώστε να επεκτείνουν την εμβέλειά τους και να αυξήσουν τον αντίκτυπό τους. Άλλα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για τη βιωσιμότητα μιας ομάδας υποστήριξης οικογενειών κρατουμένων, όπως παρουσιάζονται στο κεφάλαιο, περιλαμβάνουν την ύπαρξη σαφών στόχων και σκοπών και την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών επικοινωνίας. Το Κεφάλαιο περιγράφει λεπτομερώς τους υλικούς και άυλους παράγοντες που μπορούν να στηρίξουν τη βιωσιμότητα μιας ομάδας οικογενειακής υποστήριξης για τις οικογένειες των κρατουμένων.

Εγχειρίδιο Συντονιστή για τις Ομάδες Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων

Το Εγχειρίδιο Συντονιστή για τις Ομάδες Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων είναι ένας αναλυτικός οδηγός που έχει ως στόχο να παρέχει σε κάθε επαγγελματία που αναλαμβάνει το ρόλο του συντονιστή μιας ομάδας οικογενειακής υποστήριξης που αποτελείται από μέλη οικογενειών που έχουν πληγεί από τη φυλάκιση, τις αρχές και το πλαίσιο για τη δημιουργία, τη διεξαγωγή και τη λειτουργία μιας ομάδας οικογενειακής υποστήριξης.

Βασικός στόχος του εγχειριδίου είναι να δώσει πρακτικές οδηγίες στους συντονιστές της ομάδας οικογενειακής υποστήριξης σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας και να τους βοηθήσει να συζητήσουν τα θέματα που αφορούν συγκεκριμένους βασικούς κανόνες, σύμφωνα με τους οποίους η ομάδα θα πραγματοποιεί τις συναντήσεις της. Επιπλέον, το Εγχειρίδιο αποσκοπεί στην παροχή καθοδήγησης και συμβουλών σε πρακτικά ζητήματα που σχετίζονται με τον ρόλο των συντονιστών, όπως η προετοιμασία για τη συνάντηση, η έναρξη, η καθοδήγηση και το κλείσιμο μιας συζήτησης, η προετοιμασία της αίθουσας συνεδριάσεων, η έναρξη των συνεδριάσεων, η παροχή προκαταρκτικών εισηγήσεων και πληροφοριών, η ενθάρρυνση των μελών να ακούν και να αλληλοϋποστηρίζονται, η προσφορά υποστήριξης, η αντιμετώπιση των «δύσκολων» μελών της ομάδας και το σωστό κλείσιμο των συνεδριάσεων. Το Εγχειρίδιο περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες σχετικά με το ρόλο του δεύτερου συντονιστή και τον τρόπο με τον οποίο αυτοί οι δύο επαγγελματίες μπορούν να συνεργαστούν για τη διαχείριση της ομάδας υποστήριξης, καθώς και συγκεκριμένες συμβουλές για την επίλυση προβλημάτων και προκλήσεων που μπορεί να προκύψουν καθώς εξελίσσονται οι συναντήσεις της ομάδας.

Το Εγχειρίδιο Συντονιστή πρέπει να χρησιμοποιείται από τους συντονιστές συμπληρωματικά με το Εγχειρίδιο Μεθοδολογίας και Πλαίσιο Λειτουργίας της Ομάδας Υποστήριξης Οικογενειών των κρατουμένων. Ως εκ τούτου, το Εγχειρίδιο είναι ένας οδηγός που παρέχει το πρακτικό πλαίσιο για την υλοποίηση των Ομάδων Οικογενειακής Υποστήριξης Κρατουμένων, με βάση την ειδική προσέγγιση του έργου "The Golden Thread". Απευθύνεται σε επαγγελματίες με εμπειρία στον τομέα, όπως ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, συμβούλους, προπονητές κ.λπ., δηλαδή σε επαγγελματίες που έχουν ήδη τις βασικές δεξιότητες και γνώσεις για να ηγηθούν και να διευκολύνουν μια ομάδα υποστήριξης από ομοτίμους. Αναμένεται ότι το Εγχειρίδιο θα στηρίξει κάθε επαγγελματία που αναλαμβάνει το ρόλο του συντονιστή μιας ομάδας υποστήριξης οικογένειας, ώστε να την εφαρμόσει αποτελεσματικά, προς όφελος των συμμετεχόντων μελών της οικογένειας.

Ειδικές πληροφορίες για το τι πρέπει να προσέξετε

Όσον αφορά τον σχεδιασμό και την προετοιμασία των ομάδων υποστήριξης οικογενειών:

- ✂ Απαιτείται επιπλέον χρόνος για την προσέγγιση και ενημέρωση των δυνητικών μελών της ομάδας. Η διαδικασία αυτή πρέπει να ξεκινήσει πολύ πριν από την προβλεπόμενη έναρξη της ομάδας υποστήριξης. Τα μέλη της οικογένειας των φυλακισμένων ατόμων δεν είναι τόσο ορατά όσο άλλες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και χρειάζεται επιπλέον προσπάθεια για να εντοπιστούν και να πειστούν να συμμετάσχουν στην ομάδα. Αυτό μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες, όπως το γεγονός ότι η έννοια της υποστήριξης από ομοτίμους δεν είναι ακόμη ευρέως γνωστή ή χρησιμοποιούμενη και ότι το στίγμα που βιώνουν αυτές οι οικογένειες συχνά τις αποθαρρύνει να μιλήσουν ανοιχτά για την κατάσταση τους και να ζητήσουν βοήθεια.
- ✂ Το προφίλ και το υπόβαθρο των οργανώσεων που υλοποιούν τις ομάδες οικογενειακής υποστήριξης για τα μέλη των οικογενειών των κρατούμενων παίζουν καθοριστικό ρόλο. Τα μέλη της οικογένειας πρέπει να έχουν σαφή εικόνα της οργάνωσης που βρίσκεται πίσω από τις ομάδες υποστήριξης και να γνωρίζουν τις πρωτοβουλίες που υλοποιούνται για ευάλωτους πληθυσμούς.
- ✂ Οι διάφοροι οργανισμοί/αρχές/ενδιαφερόμενοι φορείς έπρεπε να ενημερωθούν για τις ομάδες υποστήριξης οικογενειών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, έπρεπε να δώσουν την άδειά τους για την πρόσβαση στα μέλη της οικογένειας (όπως στην περίπτωση των Κοινωνικών Υπηρεσιών που λειτουργούν στις φυλακές). Υπό αυτή την έννοια, η εμπλοκή τοπικών φορέων για την υποστήριξη της πρωτοβουλίας (όπως τοπικές ΜΚΟ ή οργανώσεις και ιδρύματα με βάση την κοινότητα) μπορεί να αποδειχθεί καλή ιδέα για την προσέγγιση των μελών της οικογένειας των φυλακισμένων ατόμων.
- ✂ Ο προσεκτικός σχεδιασμός κάθε δραστηριότητας που σχετίζεται με την οργάνωση και την υλοποίηση ομάδων υποστήριξης της οικογένειας (όσον αφορά τη διάδοση, την ενημέρωση, την πρόσληψη, τη συνεργασία, την εφαρμογή, τη βιωσιμότητα κ.λπ.) είναι απαραίτητος, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι σχετικές προσπάθειες θα επιτύχουν το στόχο τους για την υποστήριξη των μελών της οικογένειας των κρατουμένων.

Όσον αφορά την υλοποίηση των ομάδων υποστήριξης οικογενειών:

- ✂ Ο ρόλος των συντονιστών είναι πολύ σημαντικός για τη δυναμική της ομάδας. Οι συντονιστές πρέπει να έχουν την εμπειρία, την ενσυναίσθηση και την ευελιξία προκειμένου να αντιμετωπίσουν οποιοδήποτε δύσκολο ζήτημα μπορεί να προκύψει κατά τη διάρκεια των συναντήσεων της ομάδας. Πρέπει να είναι καλά προετοιμασμένοι προκειμένου να ανταποκρίνονται σε διαφορετικές καταστάσεις και να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά διαφορετικές ανάγκες.
- ✂ Σε πολλές περιπτώσεις, οι ανάγκες των μελών της οικογένειας είναι πολύ συγκεκριμένες και διαφορετικές. Οι συντονιστές θα πρέπει να αναγνωρίζουν αυτές τις ανάγκες και να τις αντιμετωπίζουν ανάλογα στην ομάδα, επισημαίνοντας επίσης τα υπόλοιπα θέματα που μπορούν να συζητηθούν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων. Η επιλογή των θεμάτων που θα συζητηθούν εναπόκειται στα μέλη της ομάδας.
- ✂ Ο ρόλος των συντονιστών είναι να διασφαλίσουν ότι δημιουργείται ένας ασφαλής χώρος για όλους, όπου όλοι είναι εξίσου σεβαστοί και αποδεκτοί. Είναι σημαντικό οι συντονιστές να μελετήσουν το σχετικό υλικό για να διευκολύνουν τη διαδικασία.
- ✂ Οι βασικοί κανόνες αποτελούν σημαντικό εργαλείο για τη διευκόλυνση της δημιουργίας ενός μη επικριτικού περιβάλλοντος.
- ✂ Ο τόπος διεξαγωγής των συναντήσεων είναι σημαντικός. Ο επιλεγμένος χώρος πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμος, κοντά στον τόπο διαμονής των οικογενειών. Οι πολλές ώρες ταξιδιού θα αποθαρρύνουν τα μέλη της οικογένειας να συμμετέχουν στις συναντήσεις της ομάδας.
- ✂ Η πρώτη συνάντηση είναι πολύ σημαντική για την αποσαφήνιση του πεδίου εφαρμογής και των στόχων της ομάδας υποστήριξης, καθώς και για τον καθορισμό των ελπίδων και των προσδοκιών των μελών της ομάδας. Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνάντησης θα πρέπει να διευκρινιστούν όλες οι διαφορετικές

πτυχές της υλοποίησης της ομάδας υποστήριξης, ώστε τα μέλη να γνωρίζουν τι να περιμένουν και πώς μπορούν να συμβάλουν στην αποτελεσματική υποστήριξη της ομάδας.

📌 Η βιωσιμότητα πρέπει να εξεταστεί πέραν της περιόδου χρηματοδότησης. Οι οργανισμοί που είναι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό και την υλοποίηση των ομάδων υποστήριξης πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι συναντήσεις των ομάδων θα συνεχιστούν, εντοπίζοντας διάφορους οικονομικούς πόρους. Οι συντονιστές μπορούν επίσης να συμβάλουν σε αυτή την προσπάθεια.

Κεφάλαιο 4. Εγχειρίδιο εφαρμογής από το εθνικό πλαίσιο

Σε αυτό το κεφάλαιο θα βρείτε το Εγχειρίδιο για την εφαρμογή ολόκληρου του προγράμματος "The Golden Thread" στις χώρες-εταίρους. Θα βρείτε τα ειδικά θέματα, συμπεριλαμβανομένων των νομικών θεμάτων, οδηγίες, απαιτήσεις/δυσκολίες/προκλήσεις, καθώς και ορισμένες εισηγήσεις που βοήθησαν στην αποτελεσματική εφαρμογή της πιλοτικής φάσης στην Κύπρο, την Ελλάδα, την Πολωνία και την Πορτογαλία.

Κύπρος

Το σχολείο του Τμήματος Φυλακών Κύπρου, λειτουργεί υπό την κοινή δικαιοδοσία, έπειτα από συνεργατικές προσπάθειες, του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του Υπουργείου Παιδείας Αθλητισμού και Νεολαίας. Η παροχή εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι προϊόν αυτής της γόνιμης συνεργασίας. Οι γενικοί στόχοι του Σχολείου Φυλακών είναι: 1) Η επανασύνδεση των κρατουμένων με το εκπαιδευτικό σύστημα, 2) Η ανάπτυξη μεταγνώστικων δεξιοτήτων (μαθαίνοντας πώς να μαθαίνεις), 3) Η τόνωση της αυτοεκτίμησης των κρατουμένων και 4) Η ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής.

Η φιλοσοφία της Κυπριακής Σωφρονιστικής Εκπαίδευσης είναι βαθιά ριζωμένη στο συνδεδεμένο μοντέλο, το οποίο δίνει έμφαση στον κρίσιμο σύνδεσμο μεταξύ της κοινωνίας πριν από τη φυλάκιση και της ζωής μετά την αποφυλάκιση. Όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι πιστοποιημένα και στοχεύουν στη διευκόλυνση της επανένταξης των κρατουμένων μέσω της εκπαίδευσης, των σωματικών δραστηριοτήτων, των κοινωνικών δραστηριοτήτων και της εργασίας. Επιπλέον, προσφέρει εκπαίδευση ψηφιακής καινοτομίας. Συγκεκριμένα, οι σχολικές τάξεις των φυλακών είναι εξοπλισμένες με υπολογιστές εκτός σύνδεσης. Οπτικοακουστικό υλικό και προηχογραφημένο υλικό είναι διαθέσιμα για τους κρατούμενους.

Τα σχολικά προγράμματα, στο Σχολείο Φυλακών Κύπρου, δεν είναι μόνο εκπαιδευτικά, αλλά διεπιστημονικά. Έχουν σχεδιαστεί για να καλύπτουν τις διαφορετικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των κρατουμένων, αναδεικνύοντας την προσαρμοστικότητα και την ανταπόκριση του σχολείου στην αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προκλήσεων της εκπαίδευσης στις φυλακές.

Ωστόσο, το πλαίσιο των φυλακών είναι πολύ δύσκολο για την εφαρμογή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος λόγω των ακόλουθων προκλήσεων:

- 📌 Θεσμική κουλτούρα και στάσεις
- 📌 Περιορισμένοι πόροι - Περιορισμένος χρόνος για το σχολικό πρόγραμμα
- 📌 Αυστηροί κανόνες
- 📌 Ασφαλές σύστημα - Πολλοί έλεγχοι πριν από την είσοδο στη φυλακή
- 📌 Τα μαθήματα ψυχοεκπαίδευσης δεν είναι απολύτως εμπιστευτικά - το προσωπικό της φυλακής είναι παρόν για λόγους ασφαλείας
- 📌 Η τεχνολογία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά, καθώς δεν επιτρέπεται το διαδίκτυο.
- 📌 Συνεχής διακοπή των προγραμματισμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων λόγω μεταγωγών/απελευθέρωσης κρατουμένων.
- 📌 Μη επαρκές προσωπικό για την υποστήριξη της ασφαλείας κατά τη διάρκεια των μαθημάτων

Διαδικασίες ασφαλείας του Τμήματος Φυλακών Κύπρου

Για να εισέλθει κανείς στο Τμήμα Φυλακών της Κύπρου και να υλοποιήσει ένα έργο (είτε ως οργάνωση είτε ως άτομο), πρέπει να λάβει άδεια από τον αναπληρωτή της φυλακής. Αφού δοθεί η άδεια, πρέπει να ακολουθηθούν οι ακόλουθες διαδικασίες ασφαλείας.

- 👉 Χρειάζεστε 30 λεπτά για να εισέλθετε στη φυλακή και να περάσετε από τους ελέγχους ασφαλείας.
- 👉 Πρέπει να στείλετε την ταυτότητά σας για να σας επιτραπεί η είσοδος στη φυλακή.
- 👉 Παίρνετε κάρτα επισκέπτη και μπορείτε να οδηγήσετε το αυτοκίνητό σας μέσα στον χώρο στάθμευσης της φυλακής.
- 👉 Τα προσωπικά αντικείμενα (π.χ. κλειδί αυτοκινήτου, ταυτότητα) φυλάσσονται σε ένα κουτί στο γραφείο εισόδου, μαζί με την κάρτα επίσκεψης.
- 👉 Απαγορεύεται η μεταφορά και η χρήση κινητών τηλεφώνων, usb, φορητών υπολογιστών κ.λπ. εντός της φυλακής.
- 👉 Είναι δυνατόν να υπάρχει φυσικός έλεγχος στη φυλακή από το προσωπικό της φυλακής του ίδιου φύλου.
- 👉 Ο καφές ή άλλα ποτά δεν επιτρέπονται στις φυλακές, εκτός από το εμφιαλωμένο νερό, το οποίο πρέπει να είναι σφραγισμένο.
- 👉 Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η παροχή δώρων ή αντικειμένων σε κρατούμενους ή η λήψη οποιουδήποτε δώρου ή αντικειμένου από κρατούμενο, ακόμη και κάτι που μπορεί να θεωρηθεί ασήμαντο.
- 👉 Ο εκπαιδευτής δεν μπορεί να δώσει στους κρατούμενους το τηλέφωνο, τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλες προσωπικές πληροφορίες.
- 👉 Πρέπει να έχετε συχνή επικοινωνία με τον υπεύθυνο του προγράμματος της φυλακής.

Οργανωτικά ζητήματα

Για το πρόγραμμα "The Golden Thread" δόθηκε άδεια να εφαρμοστεί σε τρία από τα οκτώ τμήματα των φυλακών (Σχολικά Τμήματα 1-2 για τους άνδρες, Σχολικά Τμήματα 5-8 για τους άνδρες) και Σχολικό Τμήμα 3 (για τις γυναίκες). Η συμμετοχή στο πρόγραμμα The Golden Thread ήταν εθελοντική. Ο επικεφαλής της εκπαίδευσης των φυλακών ενημέρωνε κάθε κρατούμενο για το πρόγραμμα. Αποφασίσαμε να έχουμε μια ανοιχτή δομή ομάδων για το πρόγραμμα αυτό και επιτρέψαμε την είσοδο νέων κρατουμένων μέχρι το πέμπτο μάθημα. Στο πέμπτο μάθημα, 14 γυναίκες και 30 άνδρες κρατούμενοι συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Για να αποτρέψουμε την εγκατάλειψη του προγράμματος λόγω των προγραμμάτων της φυλακής ή των περιορισμών των κρατουμένων να έχουν δεσμευμένη συμμετοχή, λάβαμε τα ακόλουθα μέτρα:

1. Πριν από κάθε μάθημα, το προσωπικό της φυλακής έκανε ανακοινώσεις για να υπενθυμίσει στους κρατούμενους να παρακολουθήσουν τα μαθήματα.
2. Ένας κρατούμενος από κάθε ομάδα ήταν υπεύθυνος να υπενθυμίζει στους υπόλοιπους να παρακολουθήσουν τα μαθήματα.
3. Οι εκπαιδευτές είναι ευέλικτοι και ξεκινούν λίγο αργότερα για να δώσουν χρόνο στους κρατούμενους να φάνε μετά το μεσημεριανό γεύμα.
4. Οι εκπαιδευτές συζητούν με τους κρατούμενους, αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες παρακολούθησης των μαθημάτων και προσπαθούν να βρουν μια εναλλακτική λύση.
5. Οι εκπαιδευτές ζητούν από τους κρατούμενους ανατροφοδότηση μετά από κάθε μάθημα για να αυξήσουν την ενεργό συμμετοχή και τα κίνητρα κατά τη διάρκεια του προγράμματος.
6. Οι εκπαιδευτές είναι πιο ευέλικτοι και επιτρέπουν σε κρατούμενους που δεν μιλούν ελληνικά να παρακολουθήσουν τα μαθήματα, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή των κρατουμένων. Σε μία ομάδα, τα μαθήματα παραδίδονται στα αγγλικά.
7. Μετά από αίτημα των κρατουμένων, οι εκπαιδευτές εκτυπώνουν την παρουσίαση, ώστε οι κρατούμενοι να κατανοούν καλύτερα το υλικό του μαθήματος.

8. Οι εκπαιδευτές τροποποιούν το υλικό του μαθήματος, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των κρατούμενων. Για παράδειγμα, πολλοί κρατούμενοι δεν είναι γονείς, οπότε τα μαθήματα γονικής μέριμνας για αυτούς παρουσιάζονται από την πλευρά του παιδιού.

Προσαρμογές του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος

Το πρόγραμμα διαφοροποιείται μεταξύ γυναικών και ανδρών κρατούμενων. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες φαίνεται ότι είχαν ανάγκη να συζητήσουν για τα συναισθήματά τους, για τις ανάγκες των παιδιών και για τις γονεϊκές δεξιότητες περισσότερο από ό,τι οι άνδρες κρατούμενοι. Ως εκ τούτου, στην ομάδα των γυναικών, οι περισσότερες δραστηριότητες αποτελούσαν μέρος της συζήτησης. Οι γυναίκες κρατούμενες ζήτησαν περισσότερες γονικές πρακτικές. Επίσης, ορισμένες δραστηριότητες δεν εφαρμόστηκαν λόγω χρονικών περιορισμών.

Επιπλέον, οι γυναίκες και οι άνδρες κρατούμενοι προτιμούσαν να εργάζονται σε ομάδες αντί ατομικά, οπότε οι δραστηριότητες προσαρμόστηκαν σε ομαδική εργασία.

Οι περισσότεροι άνδρες κρατούμενοι δεν ήταν γονείς. Ως εκ τούτου, το Μέρος Γ επικεντρώθηκε στις ανάγκες τους ως παιδιά και στο πώς συμπεριφέρονταν οι γονείς τους απέναντί τους. Επιπλέον, συζητήθηκαν χαρακτηριστικά της γονεϊκότητας και πρακτικές για το πως να είναι κανείς αποτελεσματικός γονέας.

Προετοιμασία για τα μαθήματα του Ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος στη φυλακή της Κύπρου

Για να επιτευχθεί η πιο η εφαρμογή του Ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος "The Golden Thread" και λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς και τις δυσκολίες των φυλακών, η Θεολογική Σχολή Εκκλησίας της Κύπρου με τη συνεργασία του Τμήματος Φυλακών Κύπρου, προέβη στις ακόλουθες ενέργειες:

1. Κάθε Παρασκευή απόγευμα, το υλικό του μαθήματος της εβδομάδας (π.χ. σχέδια μαθήματος, PowerPoints, δραστηριότητες και σύνδεσμοι βίντεο) αποστέλλεται με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στον υπεύθυνο του Σχολείου Φυλακών Κύπρου.
2. Οι εκπαιδευτές εκτυπώνουν εκ των προτέρων όλα τα ερωτηματολόγια, τα φύλλα δραστηριοτήτων και τις παρουσιάσεις PowerPoint και τα μεταφέρουν στη φυλακή χρησιμοποιώντας χάρτινους φακέλους μετά τους ελέγχους.
3. Οι εκπαιδευτές παρέχουν στυλό, σημειωματάρια και άλλα υλικά μιας χρήσης στη φυλακή.
4. Ο υπεύθυνος του Σχολείου των Φυλακών Κύπρου κατεβάζει το βίντεο και όλους τους απαραίτητους συνδέσμους και τα αποθηκεύει σε ένα USB με το υλικό του μαθήματος.
5. Δεδομένου ότι το USB δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί στη φυλακή όταν οι εκπαιδευτές περνούν τους ελέγχους, ένα μέλος του προσωπικού της φυλακής προσφέρει το USB από το σωφρονιστικό κατάστημα για να παρουσιάσει το υλικό.
6. Όταν οι εκπαιδευτές ολοκληρώνουν τα μαθήματα, τα USB επιστρέφονται στο προσωπικό της φυλακής.
7. Οι εκπαιδευτές πήραν μαζί τους όλα τα έντυπα και τα υλικά μιας χρήσης (π.χ. στυλό).

Υλοποίηση του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος στις φυλακές της Κύπρου

Τα 20 μαθήματα παραδίδονται μία φορά την εβδομάδα από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο του 2024 σε τρεις ομάδες. Τρεις επαγγελματίες εκπαιδευτές αναλαμβάνουν να παραδώσουν το μάθημα (ένας εκπαιδευτής ορίζεται ανά ομάδα). Σε κάθε μάθημα, μεταπτυχιακοί φοιτητές εκ περιτροπής συνοδεύουν τον επαγγελματία εκπαιδευτή και βοηθούν στην υλοποίηση του μαθήματος. Τα μαθήματα διαρκούν από 1.15 έως 1.30 ώρες, ανάλογα με τη συμμετοχή, τα τεχνικά προβλήματα και το χρονοδιάγραμμα της φυλακής. Τα μαθήματα πραγματοποιούνται ταυτόχρονα στην αγγλική και την ελληνική γλώσσα (παράλληλη μετάφραση). Η ταχύτητα των μαθημάτων προσαρμόζεται με βάση το μορφωτικό επίπεδο, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των κρατούμενων. Οι περισσότερες δραστηριότητες υλοποιούνται ως ομαδική δραστηριότητα και όχι ατομική, καθώς πολλοί κρατούμενοι δυσκολεύονται να κατανοήσουν τις δραστηριότητες. Επιπλέον, οι περισσότεροι κρατούμενοι προτιμούν να μοιράζονται τις εμπειρίες και τις

στάσεις τους αντί να γράφουν και να συμπληρώνουν ατομικά φύλλα εργασίας. Ορισμένα βίντεο δεν αναπαράγονται/προβάλλονται λόγω τεχνικών προβλημάτων, αλλά επειδή υπάρχουν και άλλες δραστηριότητες στο σχέδιο μαθήματος, το μάθημα δεν επηρεάζεται. Οι κρατούμενοι είναι ελεύθεροι να πηγαίνουν για διαλείμματα και να αποχωρούν, εάν υπάρχει σχετική ανακοίνωση.

Πρακτικές για αποτελεσματική εφαρμογή του Ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος

- 👉 Καθιέρωση καλής συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτών και συμμετεχόντων, με ανθρωπιστική προσέγγιση χωρίς κρίσεις ή προκαταλήψεις. Προσαρμογή θετικής στάσης απέναντι στους κρατούμενους.
- 👉 Ανάπτυξη ομαλότητας και μαθησιακής κουλτούρας στην ομάδα (ένα ασφαλές μέρος για να μοιράζεσαι).
- 👉 Καθορισμός τους κανόνες σε συνεργασία με τους κρατούμενους.
- 👉 Διαχείριση ζητημάτων που διακόπτουν την εφαρμογή του προγράμματος (π.χ. καθυστερήσεις χωρίς λόγο, καυγάδες μεταξύ κρατουμένων).
- 👉 Καλή προετοιμασία των σχεδίων μαθήματος και των παρουσιάσεων (κατανόηση του υλικού, ανάγκες τροποποίησης όταν απαιτείται).
- 👉 Ευελιξία για προσαρμογές ανάλογα με τις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των κρατουμένων.
- 👉 Προετοιμασία για διαχείριση έντονων συναισθημάτων κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.
- 👉 Διαχείριση αρνητικών συναισθημάτων ή τραυματικών εμπειριών.
- 👉 Απλοποίηση των όρων του PowerPoint - ακριβείς οδηγίες για τις δραστηριότητες χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα της καθημερινής ζωής.
- 👉 Εφαρμογή διαδραστικού στυλ διδασκαλίας - ζωντανός τόνος φωνής, αστεία για να σπάσει ο πάγος με τους κρατούμενους.
- 👉 Παροχή χρόνου στους συμμετέχοντες να εξερευνήσουν και να μοιραστούν ιδέες.
- 👉 Εμπλοκή συμμετεχόντων στις διαδικασίες. Ανατροφοδότηση συμμετεχόντων και συμβολή τους στα εργαστήρια.
- 👉 Παράδοση μαθήματος χρησιμοποιώντας τη συνδιδασκαλία - το πρόγραμμα προτείνεται να διεξάγεται από δύο εκπαιδευτές.

Ομάδα υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων - Ο αντίκτυπος του σωφρονιστικού συστήματος

Σημαντικά εμπόδια που αντιμετωπίζει το Τμήμα Φυλακών της Κύπρου:

- 👉 Πολλοί περιορισμοί και αυστηρά μέτρα για την είσοδο στη φυλακή και την υλοποίηση έργων λόγω των τροποποιήσεων του γραφείου της Διοίκησης. Αυτές οι αλλαγές προκάλεσαν σημαντικές δυσκολίες στην επικοινωνία, στην έγκριση των διαδικασιών υλοποίησης και στη διεξαγωγή των ομάδων υποστήριξης του έργου "The Golden Thread".
- 👉 Περιορισμοί στην επικοινωνία και την πρόσβαση στα μέλη της οικογένειας των κρατουμένων. Οι Κυπριακές Φυλακές εφαρμόζουν πολιτική μη κοινοποίησης στοιχείων επικοινωνίας των μελών της οικογένειας των κρατουμένων λόγω του απορρήτου και των προσωπικών δεδομένων (GDPR).
- 👉 Δεν υπάρχει σύνδεση μεταξύ του Τμήματος Φυλακών Κύπρου, των ΜΚΟ και των μελών των οικογενειών των κρατουμένων. Ως εκ τούτου, το Τμήμα Φυλακών Κύπρου δεν είναι υπεύθυνο για τις οικογένειες των κρατουμένων και είναι δύσκολο να εντοπιστούν τα μέλη των οικογενειών των κρατουμένων που μπορεί να θέλουν να συμμετάσχουν στις ομάδες υποστήριξης.

Ελλάδα

Προετοιμασία για τα μαθήματα του Ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος στη φυλακή της Ελλάδος

Κάθε οργανισμός που ενδιαφέρεται να διοργανώσει και να υλοποιήσει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα (ή εργαστήριο) στη φυλακή θα πρέπει να υποβάλει αίτηση στο Συμβούλιο Φυλακών. Ο οργανισμός πρέπει να υποβάλει αίτηση στην οποία να περιγράφονται οι λεπτομέρειες του εργαστηρίου: ποιος το διεξάγει, γιατί, με ποιο θέμα, σε ποιους απευθύνεται, ποιος θα το διεξάγει, σε πόση διάρκεια (ώρες/ημέρες/εβδομάδες) κ.λπ. Στη συνέχεια, ο υπεύθυνος εκπαίδευσης των φυλακών (δηλαδή ο επαγγελματίας που είναι υπεύθυνος για όλες τις δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης που οργανώνονται στο συγκεκριμένο σωφρονιστικό ίδρυμα) εξετάζει αν το πρόγραμμα ανταποκρίνεται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των κρατούμενων, αν το υλικό είναι σύμφωνο με τα μέτρα ασφαλείας (σε συνεργασία με τον διευθυντή), αν ο εκπαιδευτής θα πληρώνεται από εξωτερικό οργανισμό ή αν είναι εθελοντής, και στο τέλος υποβάλλει την πρότασή του στο Συμβούλιο των φυλακών. Το Συμβούλιο της φυλακής αποφασίζει, επίσης, για τον τόπο διεξαγωγής του προγράμματος.

Το Συμβούλιο Φυλακών με απόφασή του επιτρέπει την είσοδο εκπαιδευτή και τη διοργάνωση εκπαιδευτικού προγράμματος και τη διαβιβάζει στη Γενική Γραμματεία Αντιεγκληματικής Πολιτικής, η οποία την εγκρίνει ή την απορρίπτει εντός 20 ημερών (για πρόγραμμα) και 3 ημερών (για απλή είσοδο).

Για τους εκπαιδευτές που θα αναλάβουν την υλοποίηση του προγράμματος, το σωφρονιστικό ίδρυμα ζητά άδεια εισόδου από τη Γραμματεία για τη συγκεκριμένη περίοδο του εργαστηρίου. Η άδεια εισόδου για τον εκπαιδευτή αντιμετωπίζεται όπως και για οποιονδήποτε άλλο εισέρχεται στο σωφρονιστικό ίδρυμα χωρίς καμία εξαίρεση.

Η εισαγωγή εκπαιδευτικού υλικού, όπως υπολογιστή ή οποιουδήποτε άλλου εργαλείου/μέσου που είναι απαραίτητο για την υλοποίηση του εργαστηρίου, παρέχεται μόνο μετά από συνεννόηση με το σωφρονιστικό ίδρυμα.

Γενικά, το σωφρονιστικό ίδρυμα είναι ο μόνος οργανισμός που είναι υπεύθυνος για τις άδειες και τη διαδικασία εισόδου των εκπαιδευτών και των σχετικών εργαλείων.

Η διαδικασία έγκρισης εισόδου διαρκεί συνήθως 3-5 εργάσιμες ημέρες. Σε περίπτωση που έχουν περάσει 20 ημέρες για ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή 3 ημέρες για απλή είσοδο και η Γενική Γραμματεία Αντιεγκληματικής Πολιτικής δεν έχει αποστείλει απορριπτική απόφαση, τότε θεωρείται ότι το πρόγραμμα/ημερίδα ή η άδεια εισόδου έχει εγκριθεί.

Οργάνωση Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος

Συνολικός αριθμός 20-22 συμμετεχόντων μπορεί να συμμετέχει σε μία ομάδα εκπαίδευσης/κατάρτισης ή εργαστηρίου. Οι κρατούμενοι υποβάλλουν αίτηση προκειμένου να επιλεγούν για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα και σε περίπτωση που υποβληθούν περισσότερες αιτήσεις, δημιουργείται κατάλογος επιλαχόντων. Τα άτομα αυτά μπορούν να αντικαταστήσουν τους επιλεγμένους συμμετέχοντες σε περίπτωση που εγκαταλείψουν το εργαστήριο ή αποφυλακιστούν ή μεταφερθούν σε διαφορετικό σωφρονιστικό ίδρυμα.

Μετά τα πρώτα 4 μαθήματα, ο εκπαιδευτής μπορεί να αξιολογήσει το περιεχόμενο ώστε να έχει μια σαφή ιδέα και να προβλέψει ποιες έννοιες και θέματα είναι σημαντικά για τους συγκεκριμένους συμμετέχοντες. Η προηγούμενη εμπειρία με την ομάδα και με τα θέματα που πραγματεύεται το πρόγραμμα μπορεί επίσης να βοηθήσει τον εκπαιδευτή να αποφασίσει για τα θέματα που θα ενδιέφεραν περισσότερο τους συμμετέχοντες. Απροσδόκητες ή απρόοπτες καταστάσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν επαρκώς από τον εκπαιδευτή με βάση τη διδακτική του/της εμπειρία, τη συναισθηματική του/της νοημοσύνη, τη γνώση του περιεχομένου, τη γρήγορη κατανόηση των εκπαιδευομένων και της κατάστασής τους, το ρόλο του/της. Η

δημιουργία ερωτήσεων που μπορούν να ελαφρύνουν τις αλληλεπιδράσεις και τις συζητήσεις, η χρήση χιούμορ ή και αυτοσαρκασμού, η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τα ειδικά στα γενικά θέματα και η αποφυγή στρεσογόνων παραγόντων μπορούν να βοηθήσουν αρχικά στην αντιμετώπιση μιας απροσδόκητης κατάστασης.

Σε όλους τους συμμετέχοντες δόθηκαν σημειωματάρια, στυλό, μαρκαδόροι, χαρτί A4, υλικά για τις διαδραστικές δραστηριότητες. Σε ορισμένα μαθήματα χρησιμοποιήθηκαν επίσης φορητός υπολογιστής και διαδραστικός πίνακας (όταν ήταν διαθέσιμοι).

Υλοποίηση του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος στις φυλακές της Ελλάδος

Για την πρώτη ομάδα, κάθε μάθημα είχε διάρκεια 2 ώρες με ένα δεκάλεπτο διάλειμμα ενδιάμεσα. Πραγματοποιούνταν μία φορά την εβδομάδα, εκτός από τις περιπτώσεις που ένας εκπαιδευτικός βρισκόταν σε άδεια. Για τη δεύτερη ομάδα, η οργάνωση του μαθήματος αποφασίστηκε από τον εκπαιδευτή μετά από μελέτη ολόκληρου του προγράμματος και σε συνεργασία με τις αρχές του σωφρονιστικού κράτησης σχετικά με τη διαθεσιμότητα του χώρου και των υπαλλήλων ασφαλείας. Κάθε Μάθημα διαρκούσε 60 λεπτά, ενώ η διάρκειά του ήταν ευέλικτη:

θα μπορούσε να παραταθεί ή να συντομευτεί ανάλογα με τη διάθεση των εκπαιδευομένων. Για την ομάδα αυτή, οι συμμετέχοντες δεν ζήτησαν διάλειμμα, ακόμη και όταν το μάθημα υπερέβαινε την προκαθορισμένη διάρκεια.

Σημαντικές Πληροφορίες για τους εκπαιδευτές:

- 👉 Το υλικό των ενοτήτων είναι πολύ πλούσιο και δύσκολο για επεξεργασία και αφομοίωση σε είκοσι δύο ώρες και ο εκπαιδευτής θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος είτε να πραγματοποιήσει περισσότερες συναντήσεις είτε να επιλέξει τις πιο ενδιαφέρουσες, για την ομάδα του, θεματικές ενότητες.
- 👉 Οι συμμετέχοντες έχουν μέσο IQ και μερικές φορές υψηλότερο. Αυτό προϋποθέτει ότι ο εκπαιδευτής πρέπει να εργάζεται με σοβαρότητα, υπευθυνότητα, χιούμορ και διάθεση προσφοράς. Ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι αφοσιωμένος επαγγελματίας, πρόθυμος να δοκιμάσει νέες προσεγγίσεις και υλικά.

Λήξη των μαθημάτων

Στο τέλος των μαθημάτων, πρέπει να εξετασθούν τα ακόλουθα ζητήματα και να ληφθούν υπόψη οι πιο κάτω πρακτικές:

- 👉 Έγινε λεπτομερής αναφορά στις διάφορες μεθόδους επικοινωνίας και επισημάνθηκε η ανάγκη επανασύνδεσης με τα μέλη της οικογένειας μετά την αποφυλάκιση.
- 👉 Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν ποια ήταν τα σημεία και τα θέματα που θα έπαιρναν και θα θυμόντουσαν από το εργαστήριο. Αυτό τους έκανε να προβληματιστούν και να εκφραστούν ελεύθερα.
- 👉 Η αξιολόγηση έγινε με βάση το ερωτηματολόγιο που παρείχε το έργο. Σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες δεν κατανοούσαν ορισμένες από τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, ο εκπαιδευτής τους εξηγούσε και διευκλόγνε την κατανόησή τους.

Προετοιμασία για Ομάδες υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων

Για την περίπτωση της Ελλάδας, ο χρόνος που απαιτήθηκε για την προετοιμασία των ομάδων υποστήριξης οικογενειών που πλήττονται από τη φυλάκιση ήταν μεγαλύτερος από τον αναμενόμενο. Με βάση την εμπειρία μας, οι οικογένειες αυτές είναι δύσκολο να προσεγγιστούν και να εμπλακούν. Εφαρμόσαμε διάφορες στρατηγικές για να το επιτύχουμε αυτό, όπως η παροχή λεπτομερών πληροφοριών στις κοινωνικές υπηρεσίες που λειτουργούν στα Σωφρονιστικά Ιδρύματα σε όλη τη χώρα, η επικοινωνία με συγκεκριμένους επαγγελματίες που εργάζονται σε ΜΚΟ που προσφέρουν υποστηρικτικές υπηρεσίες σε

διάφορες ευάλωτες ομάδες και η προσέγγιση συγκεκριμένων μελών οικογενειών και κρατουμένων που είχαν συμμετάσχει σε κάποιες από τις προηγούμενες δραστηριότητες του έργου, όπως οι ερευνητικές δραστηριότητες. Επιπλέον, ο οργανισμός μας διέδωσε επανειλημμένα σχετικές πληροφορίες σχετικά με την επικείμενη υλοποίηση των ομάδων υποστήριξης οικογενειών μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, του ιστότοπου και των ενημερωτικών δελτίων. Παρόλο που οι δυνητικοί συμμετέχοντες πίστευαν αρχικά ότι οι ομάδες αυτές θα τους υποστήριζαν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν, η ανταπόκρισή τους ήταν φτωχή. Σε πολλές περιπτώσεις, οι συμμετέχοντες δεν μπορούσαν να αντιληφθούν πώς θα μπορούσαν να στηρίξουν ο ένας τον άλλον, καθώς έχουν συνηθίσει να λαμβάνουν υποστήριξη μόνο από άλλους (όπως CBOs, δημόσιες οργανώσεις και επαγγελματίες φροντίδας). Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πλειονότητα των ατόμων που εκτίουν ποινές στις ελληνικές φυλακές είναι αλλοδαπής καταγωγής και το γεγονός ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι οικογένειες των κρατουμένων ελληνικής καταγωγής διαμένουν σε διαφορετικά και απομακρυσμένα μέρη της χώρας, η οργάνωση τέτοιων ομάδων αντιμετώπισε πρόσθετες προκλήσεις. Τέλος, κατά τη συζήτηση με τους δυνητικούς συμμετέχοντες, ήταν προφανές ότι είχαν πολύ συγκεκριμένα πρακτικά ζητήματα που ήθελαν να συζητήσουν (όπως τα κρατικά επιδόματα), ενώ δεν εκδήλωσαν κανένα ενδιαφέρον να μοιραστούν τις ιστορίες τους, τα συναισθήματα και τις αγωνίες τους. Έγινε φανερό ότι οι άνθρωποι αυτοί δεν επιθυμούν να αναγνωριστούν ως "οικογένειες που πλήττονται από τη φυλάκιση", φοβούμενοι τον περαιτέρω στιγματισμό και το τραύμα. Εάν ο οργανισμός σας επιθυμεί να οργανώσει ομάδες οικογενειακής υποστήριξης για τις οικογένειες των κρατουμένων, πρέπει να δώσετε προσοχή στα εξής:

- 👉 Έναρξη της προετοιμασίας όσο το δυνατόν νωρίτερα. Χρειάζεται χρόνος για να κατανοήσει αυτή η ομάδα-στόχος τα πιθανά οφέλη από τη συμμετοχή της και να συνειδητοποιήσει πόσο πολύ μπορεί να ενδυναμωθεί με τη συμμετοχή της.
- 👉 Εμπλοκή όσο το δυνατόν περισσότερων σχετικών οργανώσεων ως πολλαπλασιαστή των επικείμενων δραστηριοτήτων της ομάδας υποστήριξης. Οι πληροφορίες θα πρέπει να διαδίδονται μέσω διαφόρων διαύλων, ώστε να φτάνουν σε όσο το δυνατόν περισσότερους τελικούς χρήστες.
- 👉 Η διανομή πληροφοριών σχετικά με την οργάνωση και την εφαρμογή των ομάδων υποστήριξης της οικογένειας πρέπει να είναι συνοπτική, σαφής, σε απλή γλώσσα, διότι σε πολλές περιπτώσεις τα επίπεδα γραμματισμού των οικογενειών αυτών δεν είναι υψηλά.
- 👉 Αξιοποίηση επαγγελματιών που έχουν εργαστεί με τις οικογένειες προκειμένου να ενημερώσετε τους δυνητικούς συμμετέχοντες και να τους πείσετε να συμμετάσχουν. Τα μέλη της οικογένειας δεν είναι πρόθυμα να αποκαλύψουν προσωπικές και οικείες πληροφορίες σε άτομα που δεν γνωρίζουν. Η οικοδόμηση εμπιστοσύνης με αυτά τα μέλη της οικογένειας είναι καθοριστική για την πρόοδο των ομάδων υποστήριξης.

Εφαρμογή των Ομάδων υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων

Για την περίπτωση της Ελλάδας, η έναρξη των ομάδων οικογενειακής υποστήριξης αποδείχθηκε δύσκολη. Φάνηκε ότι τα μέλη της οικογένειας δεν αισθάνονταν ότι αυτού του είδους η προσέγγιση και η μεθοδολογία υποστήριξης θα τους βοηθούσε πραγματικά, παρόλο που θεωρητικά εξέφραζαν το ενδιαφέρον τους και τις θετικές τους απόψεις. Ήταν απαραίτητο να επικοινωνούμε επανειλημμένα με τους συμμετέχοντες και να τους υπενθυμίζουμε τις συναντήσεις, τα χρονοδιαγράμματα και τους χώρους διεξαγωγής, ώστε να διασφαλίσουμε ότι θα ήταν παρόντες και θα συμμετείχαν ενεργά. Τα ποσοστά συμμετοχής ήταν χαμηλά και πολύ λίγα μέλη της οικογένειας επέστρεψαν για να συμμετάσχουν σε περισσότερες από μία ή δύο συναντήσεις. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, οι συμμετέχοντες δεν επιθυμούσαν να συζητήσουν προσωπικά ή συναισθηματικά θέματα και οι συζητήσεις επικεντρώνονταν σε οικονομικά θέματα και στις διάφορες κρατικές παροχές που μπορούν να υποβάλουν αίτηση. Όπως περιεγράφηκε στη φάση της προετοιμασίας, τέτοιες ομάδες χρειάζονται χρόνο για να διαμορφωθούν και υπομονή εκ μέρους της οργάνωσης που οργανώνει την παρέμβαση.

Εάν ο οργανισμός σας επιθυμεί να εφαρμόσει ομάδες οικογενειακής υποστήριξης για τις οικογένειες των κρατουμένων, πρέπει να δώσετε προσοχή στα εξής:

- Ευελιξία όσον αφορά τα θέματα που θα συζητηθούν σε κάθε συνάντηση. Πρέπει να θυμάστε ότι μόνο αν αντιμετωπίσετε αποτελεσματικά τις πρώτες ανησυχίες τους θα παραμείνουν και θα συζητήσουν περαιτέρω "πιο δύσκολα" και οικεία θέματα, που αφορούν τις σχέσεις και την οικογενειακή δυναμική.
- Επαφή με τα μέλη της οικογένειας σε τακτική βάση και επανειλημμένα, ώστε να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν και πάλι στις επόμενες συναντήσεις της ομάδας.
- Προσαρμογή και τροποποίηση των πρακτικών ζητημάτων που σχετίζονται με την υλοποίηση των ομάδων υποστήριξης ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων. Οι συναντήσεις θα πρέπει να οργανώνονται σε ώρες, με συχνότητα και σε χώρους που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των οικογενειών. Για παράδειγμα, η απόφαση να υλοποιηθεί η εν λόγω ομάδα μέσω διαδικτύου μπορεί να μην έχει κανένα αποτέλεσμα, καθώς πολλά μέλη της οικογένειας δεν διαθέτουν υψηλές δεξιότητες ψηφιακού και μιντιακού γραμματισμού.
- Ο ρόλος του συντονιστή είναι κρίσιμος. Κατά τη διάρκεια των πρώτων συναντήσεων, οι συντονιστές πρέπει να εξηγήσουν πώς λειτουργούν αυτές οι ομάδες και να διασφαλίσουν ότι όλοι οι συμμετέχοντες κατανοούν από κοινού τον τρόπο με τον οποίο θα εξελιχθούν οι συναντήσεις των ομάδων υποστήριξης. Είναι ζωτικής σημασίας να ευθυγραμμιστούν οι προσδοκίες των συμμετεχόντων από την ομάδα με την πραγματική εργασία που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ομάδας. Ως εκ τούτου, ο συντονιστής θα πρέπει να είναι προετοιμασμένος να αντιμετωπίσει πολλά διαφορετικά ζητήματα, ορισμένα από τα οποία δεν σχετίζονται άμεσα με τους σκοπούς και τους στόχους της ομάδας.

Πολωνία

Το πολωνικό σωφρονιστικό σύστημα είναι ιδιαίτερα εξατομικευμένο. Το Κεντρικό Συμβούλιο της Σωφρονιστικής Υπηρεσίας είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση του σωφρονιστικού συστήματος. Στο πεδίο, η διαχείρισή του γίνεται από 11 περιφερειακές επιθεωρήσεις. Η λήψη αποφάσεων για οργανωτικά θέματα απαιτεί, τουλάχιστον, τη συγκατάθεση του διευθυντή της περιφερειακής επιθεώρησης, αλλά δεν είναι ασυνήθιστο τα αιτήματα να ανακατευθύνονται στο κεντρικό συμβούλιο. Αυτός ο συγκεντρωτισμός όχι μόνο δυσχεραίνει την οργάνωση οποιωνδήποτε πρωτοβουλιών εντός μιας συγκεκριμένης φυλακής, αλλά καθιστά επίσης το σωφρονιστικό σύστημα έναν ολοκληρωτικό θεσμό. Ως εκ τούτου, κάθε εκδήλωση εξατομικευμένης αντιμετώπισης των κρατουμένων είναι πολύ ευπρόσδεκτη από αυτούς και δημιουργεί γρήγορα μια ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και συνεργασίας.

Προετοιμασία για τα μαθήματα του Ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος στη φυλακή της Πολωνίας

Η διοργάνωση ενός προγράμματος απαιτεί, επομένως, τη συγκατάθεση του διευθυντή της φυλακής και της περιφερειακής επιθεώρησης. Εάν σχεδιάζετε τη συγκατάθεση σε μια φυλακή, μπορείτε να απευθυνθείτε απευθείας στον Διευθυντή της φυλακής, ο οποίος θα ανακατευθύνει το αίτημα, ή να αποφασίσετε ότι θα πρέπει να απευθυνθείτε απευθείας στην Περιφερειακή Επιθεώρηση. Εάν σχεδιάζετε ένα πρόγραμμα σε περισσότερες φυλακές, θα πρέπει να απευθυνθείτε απευθείας στην Περιφερειακή Επιθεώρηση. Δυστυχώς, ενδέχεται να χρειαστεί να περιμένετε αρκετό καιρό για την έγκριση. Ειδικά αν είναι η πρώτη φορά που το ίδρυμά σας διοργανώνει μαθήματα σε φυλακή. Αυτό μπορεί να διαρκέσει έως και δύο ή τρεις μήνες.

Μόλις λάβετε την έγκριση, πρέπει να ορίσετε ένα χρονοδιάγραμμα συναντήσεων με τον διευθυντή του οικείου ιδρύματος. Συνήθως, τα μαθήματα πραγματοποιούνται το πρωί, μεταξύ 9 π.μ. και 12.30 μ.μ. Πολύ συχνά υπάρχει γεύμα στη 1 μ.μ., οπότε οι κρατούμενοι πρέπει πρώτα να οδηγηθούν στα κελιά τους. Θα πρέπει να φτάσετε στις εγκαταστάσεις νωρίς, κατά προτίμηση τουλάχιστον 30 λεπτά. Θα πρέπει να περάσετε από έλεγχο ασφαλείας. Αξίζει να θυμάστε ότι πρέπει να έχετε μαζί σας την ταυτότητά σας (τα προσωπικά στοιχεία των προπονητών και οι αριθμοί των δελτίων ταυτότητας θα χρειαστούν για την έγκριση). Δεν μπορείτε να φέρετε τηλέφωνα, έξυπνα ρολόγια ή άλλες ηλεκτρονικές συσκευές που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή επικοινωνίας στον χώρο. Ομοίως, δεν επιτρέπεται η εισαγωγή φωτογραφικών μηχανών χωρίς άδεια. Είναι προτιμότερο να αφήσετε όλα αυτά τα αντικείμενα στο σπίτι ή εναλλακτικά να τα αφήσετε εκτός. Θα πρέπει, επίσης, να είστε προετοιμασμένοι ότι κατά την είσοδο θα σας πάρουν και την ταυτότητά σας, την οποία θα μπορείτε να παραλάβετε κατά την έξοδό σας από τη φυλακή. Μπορείτε να φέρετε στις φυλακές γραφική ύλη: χαρτί, στυλό, κόλλα, αλλά καλύτερα να μην φέρετε ψαλίδια. Συνήθως, η γραφική ύλη είναι ένα "σπάνιο" αγαθό. Αν θέλετε να κάνετε μια καλή αρχή με τους κρατούμενους, καλό είναι να δώσετε στυλό και τετράδια ή σημειωματάρια ως δώρο. Είναι, επίσης, καλή ιδέα να παρέχετε στους κρατούμενους φακέλους εγγράφων. Αυτά είναι πράγματα που είναι πάντα σε έλλειψη στη φυλακή! Όλα τα πράγματα που φέρνουμε μαζί μας θα ελεγχθούν και θα πρέπει να περάσουμε από μια πύλη παρόμοια με αυτές που συναντάμε σε οποιοδήποτε αεροδρόμιο.

Οργάνωση Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος

Ένα αποτελεσματικό μάθημα απαιτεί μια ομάδα 10-15 ατόμων. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να ξεπερνά των αριθμό των 20 ατόμων. Κατά την οργάνωση του χρονοδιαγράμματος, πρέπει να δώσετε στην υπηρεσία φυλακών μια κατευθυντήρια γραμμή για το προφίλ των συμμετεχόντων, ώστε οι εκπαιδευτές να μπορούν να επιλέξουν τα κατάλληλα άτομα. Όταν σχεδιάζετε ένα μάθημα, λάβετε υπόψη σας ότι είναι απίθανο να μπορέσετε να διατηρήσετε την ομάδα όπως ξεκίνησε από την αρχή μέχρι το τέλος. Ως εκ τούτου, είναι καλύτερο να χωρίσετε την ύλη σε ξεχωριστά θέματα και να μην αφήσετε τίποτα "προς ολοκλήρωση" για αργότερα. Οι συμμετέχοντες μπορεί να έχουν διάφορους λόγους απουσίας: δικαστικές ακροάσεις, οικογενειακές επισκέψεις. Μπορεί επίσης να σταματήσουν οικειοθελώς να συμμετέχουν ή να μεταφερθούν σε άλλη φυλακή. Ως εκ τούτου, είναι καλή ιδέα να συντάσσετε περιλήψεις των πιο σημαντικών πραγμάτων κάθε φορά. Είναι, επίσης, σημαντικό να έχετε εκτυπωμένο το υλικό που πρόκειται να παραδώσετε. Στη φυλακή ενδέχεται να υπάρχει δυσκολία στην πρόσβαση σε φορητό υπολογιστή ή προβολέα. Επίσης, η προβολή της παρουσίας θα δημιουργήσει απόσταση αντί να την ελαχιστοποιήσει. Είναι επίσης καλό αν οι συμμετέχοντες μπορούν να αναλύσουν το υλικό στο κελί τους ή να το μοιραστούν με άλλους κρατούμενους. Επομένως, ετοιμάστε μερικά ακόμη αντίγραφα σε περίπτωση που κάποιος σας τα ζητήσει για να τα διαβιβάσει σε όσους δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν το μάθημα.

Υλοποίηση του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος στις φυλακές της Πολωνίας

Η ιδανική φυλακή είναι ένα μέρος όπου οι παραβάτες έχουν την ευκαιρία να λάβουν εκπαίδευση για το πώς να επανενταχθούν στην κοινωνία. Δυστυχώς, στην πράξη είναι πρωτίστως ένας τόπος φυλάκισης. Οι πολωνικές φυλακές είναι ιδρύματα στα οποία, εκτός από την ίδια την έλλειψη ελευθερίας, γίνεται περισσότερο αισθητή η έλλειψη ασφαλών διαπροσωπικών επαφών. Οι φυλακισμένοι ανοίγονται όταν μπορείς να αλληλεπιδράσεις μαζί τους, όπως με άλλα άτομα, μη κρατούμενους. Να θυμάστε ότι οι κρατούμενοι έχουν ήδη λάβει την τιμωρία τους, για την οποία μετανοούν. Για εσάς, είναι πρώτα απ' όλα άνθρωποι και θα πρέπει να τους φέρεστε ως τέτοιους, αν θέλετε να σας ακούσουν. Να θυμάστε επίσης ότι πολύ συχνά οι κρατούμενοι θέλουν να ακουστούν. Όποτε είναι δυνατόν, στα πλαίσια μιας συζήτησης, να τους επιτρέψετε να συζητήσουν και κατά τη διάρκεια αυτής να προσθέσετε περαιτέρω στοιχεία στην εκπαίδευση. Παρουσιάστε τον εαυτό σας και το σχέδιο στην αρχή του προγράμματος. Μπορείτε να προσφέρετε την ελευθερία στους συμμετέχοντες να απευθυνθούν ο ένας στον άλλον. Δεν θα θελήσουν όλοι

αμέσως να μεταβούν σε έναν ανεπίσημο τρόπο προσφώνησης. Προσπαθήστε να καταρτίσετε ένα συμβόλαιο με τους κρατούμενους σχετικά με τον τρόπο που θα προχωρήσουν: προτείνετε, αλλά μην επιβάλετε. Ρωτήστε τους αν θέλουν διαλείμματα. Κατά τη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος στην Πολωνία, τα διαλείμματα δεν χρειάστηκαν καθόλου. Είναι σημαντικό να μην τηρείτε αυστηρά το πρόγραμμα: έχετε υλικό να μοιράσετε. Είναι προετοιμασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να γίνουν εύκολα κατανοητά και να αφομοιωθούν. Από την άλλη πλευρά, αν υπάρχει ανάγκη για περισσότερη συζήτηση, η οποία καταλήγει στην εις βάρος ροή του προγράμματος, προσπαθήστε να παραμείνετε στο θέμα καθοδηγώντας τη συζήτηση στο διδαχθέν υλικό. Η συζήτηση είναι απαραίτητη για τους κρατούμενους και έχει μεγάλο αντίκτυπο στα κίνητρά τους για όλο το πρόγραμμα. Αν κάποιος δεν θέλει να συμμετάσχει, μην τον πιέζετε, μην τον αμφισβητείτε. Ενθαρρύνετε. Αν υπάρχει ανάγκη για πρόσθετες δραστηριότητες, που δεν περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα, οργανώστε τις. Στην Πολωνία, κατά τη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος, οι εκπαιδευτές έπρεπε να κάνουν μια άσκηση έκφρασης των συναισθημάτων προκειμένου να προχωρήσουν. Ομοίως, μπορεί να χρειαστούν ασκήσεις για την αύξηση της αυτοεκτίμησης.

Λήξη των μαθημάτων και αξιολόγηση

Στο τέλος των μαθημάτων, είναι χρήσιμη η ετοιμασία βραβείων (μπορεί να είναι περισσότερα στυλό ή μαρκαδόροι) και πιστοποιητικών. Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να μοιραστούν τις εντυπώσεις τους. Αφήστε τους να μιλήσουν αυθόρμητα για τις εντυπώσεις τους, πριν συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Θυμηθείτε να τονίζετε σε κάθε δυνατή ευκαιρία ότι κανένα στοιχείο, ιδίως προσωπικά δεδομένα, δεν θα διαρρεύσει εκτός της ομάδας. Εάν χρειάζεστε φωτογραφίες από τα μαθήματα, ζητήστε από κάποιον από το προσωπικό της φυλακής να τις τραβήξει. Αυτοί γνωρίζουν πώς να το κάνουν. Ευχαριστήστε τους κρατούμενους - αυτό θα βοηθήσει πολύ στην τόνωση της αυτοεκτίμησής τους, η οποία είναι πολύ μειωμένη στη φυλακή.

Προετοιμασία για Ομάδες υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων

Η οργάνωση ομάδων υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Πρώτον, δεν υπάρχει ανεπτυγμένη παράδοση τέτοιων θεσμών στην Πολωνία. Συνήθως, οι ομάδες υποστήριξης συνδέονται μόνο με τους εξαρτημένους, γεγονός που ουσιαστικά αποθαρρύνει τη συμμετοχή. Κατά την προετοιμασία για την οργάνωση ομάδων υποστήριξης, αξίζει πρώτα απ' όλα να παρέχονται σύντομες, περιεκτικές αλλά βασικές πληροφορίες σχετικά με: για ποιους προορίζεται η ομάδα, ποιος είναι ο σκοπός της και ποιος είναι ο πυρήνας της. Οι οικογένειες των κρατουμένων έχουν πολύ συχνά πολύ συγκεκριμένες ανάγκες: απόκτηση κοινωνικής, νομικής ή και οικονομικής υποστήριξης. Ως εκ τούτου, αξίζει να τονιστεί εξ αρχής ότι στη συνάντηση μπορούν να πάρουν κάποιες πληροφορίες σχετικά με τον οργανισμό/φορέα ή πρόσωπο που μπορούν να απευθυνθούν, αλλά όχι συγκεκριμένη βοήθεια από τους ίδιους τους συντονιστές. Δυστυχώς, αυτό θα έχει αντίκτυπο στην προσέλκυση ατόμων, αλλά θα αποτρέψει την απογοήτευση των ατόμων που έρχονται στην πρώτη συνάντηση ελπίζοντας να βρουν συγκεκριμένη νομική βοήθεια ή πληροφορίες για το πώς να βρουν χρήματα για να επιβιώσουν. Η παροχή κατάλληλης βοήθειας απαιτεί επαφή με πολλούς φορείς. Δεν μπορεί να προχωρήσει με τους πόρους τους οργανισμού ούτε με προσωπικούς πόρους. Ενώ η φυλακή φαίνεται να είναι ο πρώτος φορέας που θα συνεργαστεί, δυστυχώς δεν είναι. Σίγουρα, θα βοηθήσει σε πρακτικά θέματα όπως στη διανομή φυλλαδίων, αλλά κατά κανόνα δεν ασχολείται με τις οικογένειες, παρά μόνο με τους κρατούμενους, οπότε εκτός από τη διανομή πληροφοριών δεν είναι εφικτό να βοηθήσει σε άλλο τομέα. Επομένως, καλό είναι να υπάρχει συνεργασία με τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας και όλες τις ΜΚΟ που μπορούν να έχουν επαφή με τις οικογένειες των κρατουμένων. Στην Πολωνία είναι πολύ σπάνιο να βρεθούν ιδρύματα που βοηθούν τις οικογένειες, ενώ ένα μέλος τους εκτίει την ποινή του. Αντίθετα, η βοήθεια κατευθύνεται προς την περίοδο μετά τη φυλάκιση.

Εφαρμογή των Ομάδων υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων

Το πιο σημαντικό είναι στην αρχή να παρουσιαστεί το σχέδιο, να περιγραφούν οι στόχοι της ομάδας και να δοθεί έμφαση στη φύση και τη φιλοσοφία των ομάδων υποστήριξης, οι οποίες δεν είναι προσανατολισμένες στην παροχή υπηρεσιών αλλά στην παροχή αυτοβοήθειας. Οι οικογένειες των κρατουμένων αντισταθμίζουν τις περισσότερες φορές τη δυσπιστία και το φόβο με τη μορφή δικαιώματος. Ως εκ τούτου, είναι χρήσιμο να ακουστεί τι θέλουν, αλλά η προσοχή τους να κατευθυνθεί στην αναζήτηση ατόμων στον δικό τους κύκλο που γνωρίζει πώς πρέπει να λυθούν τα προβλήματά τους. Ο συντονιστής της ομάδας μπορεί (και ιδανικά πρέπει) να δώσει σταδιακά τον ηγετικό ρόλο σε κάποιο από τα μέλη των οικογενειών που ανήκει στην ομάδα. Είναι σημαντικό να ακουστούν όλοι και να τηρείται η μη κριτική στάση από όλους.

Πορτογαλία

Προετοιμασία για τα μαθήματα του Ψυχοεκπαιδευτικού προγράμματος στη φυλακή της Πορτογαλίας

Νομικά ζητήματα:

Πρώτον, στην Πορτογαλία πρέπει να παρουσιάσετε το σχέδιο στις κεντρικές υπηρεσίες (CEIP) της Γενικής Διεύθυνσης Επενδύσεων και Υπηρεσιών Φυλακών (DGRSP). Η παρουσίαση αυτή πρέπει να επισημοποιηθεί μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (περιλαμβάνοντας μια περιγραφή του έργου και μια σύντομη παρουσίαση πολυμέσων). Αφού η CEIP-DGRSP εκτιμήσει το έργο, αυτό αποστέλλεται στον γενικό διευθυντή της DGRSP για τελική έγκριση. Όταν εγκριθεί, το CEIP-DGRSP αποφασίζει ποιες φυλακές και επαγγελματίες θα συμμετάσχουν. Όταν επιλεγεί η φυλακή, θα πρέπει να επικοινωνήσετε με τον αντίστοιχο διευθυντή της φυλακής με πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα, δηλαδή 1) το χρονοδιάγραμμα (ημερολόγιο που περιλαμβάνει όλες τις προτεινόμενες ημερομηνίες και ώρες των συνεδριών του προγράμματος), 2) το περιεχόμενο, 3) τους επαγγελματίες που θα πρέπει να εισέλθουν στη φυλακή (συμπεριλαμβανομένου του ονοματεπώνυμου, της ημερομηνίας γέννησης και του αριθμού ταυτότητας) και 4) τα υλικά που θα είναι απαραίτητα καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος (τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν υπολογιστή και βιντεοπροβολέα). Μόνο οι αναφερόμενοι και εγκεκριμένοι επαγγελματίες μπορούν να εισέλθουν και μόνο αυτά τα υλικά μπορούν να εισέλθουν στη φυλακή. Ο κατάλογος των υλικών πρέπει να περιλαμβάνει ΟΛΑ τα υλικά που θα είναι απαραίτητα καθ' όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης, γι' αυτό είναι σημαντικό να προετοιμαστεί εγκαίρως. Υπάρχουν ορισμένα πράγματα που δεν επιτρέπεται να εισέλθουν (για παράδειγμα, τρόφιμα, τρόφιμα με σοκολάτα και καραμελωμένη ζάχαρη δεν μπορούν να εισέλθουν και τα κέικ πρέπει να είναι ήδη κομμένα). Οι συσκευασίες τροφίμων πρέπει να είναι κλειστές. Μπορούν να υπάρξουν αλλαγές στους επαγγελματίες που μπορούν να εισέλθουν, στις ημερομηνίες/ώρες των συνεδριών και στα υλικά, αλλά θα πρέπει να τις κοινοποιήσετε εκ των προτέρων στον διευθυντή της φυλακής (ο οποίος πρέπει να τις εγκρίνει). Η είσοδος στη φυλακή μπορεί, κατά καιρούς, να είναι χρονοβόρα διαδικασία, γι' αυτό συνιστάται στους εκπαιδευτές να φτάνουν 30 λεπτά νωρίτερα. Οι εκπαιδευτές θα πρέπει να εισέρχονται μαζί και όχι σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, ώστε να επιταχύνεται η διαδικασία.

Οργανωτικά θέματα

Μια από τις πιο αποτελεσματικές, αν όχι η πιο αποτελεσματική, πτυχή της ομάδας είναι η σχέση που δημιουργείται μεταξύ των συμμετεχόντων. Η ομάδα γίνεται ένας ασφαλής χώρος όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να μοιραστούν ανοιχτά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Για τον σκοπό αυτό, είναι σημαντικό να μην είναι πολύ μεγάλη η ομάδα, καθώς αυτό μπορεί να εμποδίσει τους συμμετέχοντες. Περίπου 12 συμμετέχοντες είναι ένας ικανοποιητικός αριθμός, καθώς η ομάδα είναι αρκετά μεγάλη ώστε να λαμβάνει

υπόψη τις αποχωρήσεις, αλλά και όχι πολύ μεγάλη ώστε να μην επιτρέπει μια ομαδική συζήτηση στην οποία συμμετέχουν όλοι.

Για την προετοιμασία του προγράμματος, είναι απαραίτητο να διεξαχθεί πρώτα μια βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τα προγράμματα γονεϊκότητας στις φυλακές, εστιάζοντας ιδιαίτερα στον συγκεκριμένο πληθυσμό-στόχο (στην προκειμένη περίπτωση, τις φυλακισμένες μητέρες). Είναι επίσης ζωτικής σημασίας να μιλήσετε πρώτα με τους επαγγελματίες της φυλακής που εργάζονται με τους κρατούμενους που θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, καθώς παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις προσαρμογές που πρέπει να γίνουν στο περιεχόμενο και στις μεθόδους διδασκαλίας. Εκτός από αυτό, θα πρέπει επίσης να υπάρχει ένας κατάλογος πιθανών εκπαιδευτών που έχουν ενημερωθεί για το πρόγραμμα και έχουν ήδη εγκριθεί από τη φυλακή, σε περίπτωση που οι κύριοι εκπαιδευτές έχουν απρόβλεπτα ζητήματα. Τέλος, είναι σημαντικό να φέρετε επιπλέον υλικό και δραστηριότητες στα μαθήματα σε περίπτωση που ένα συγκεκριμένο θέμα ή δραστηριότητα δεν αποτελεί κίνητρο για τους συμμετέχοντες ή απλώς δεν λειτουργεί όπως αναμενόταν.

Πριν από τα μαθήματα, θα πρέπει να προετοιμάσετε όλα τα απαραίτητα υλικά για τον εκπαιδευτή (παρουσίαση powerpoint, εκτυπωμένο σχέδιο συνεδρίας με προσωπικές σημειώσεις) και τους εκπαιδευόμενους (φύλλα εργασίας). Στην αρχή της εκπαίδευσης, όλοι οι συμμετέχοντες έλαβαν ένα σημειωματάριο και ένα στυλό, αλλά είναι σημαντικό να έχετε μαζί σας επιπλέον φύλλα χαρτιού και στυλό, διότι είναι συχνό φαινόμενο οι συμμετέχοντες να ξεχνούν το σημειωματάριό τους ή/και το στυλό τους. Εκτός από αυτό, θα πρέπει να προετοιμάσετε όλα τα άλλα απαραίτητα υλικά: στην περίπτωσή μας, έπρεπε να

πάρουμε έναν βιντεοπροβολέα, πράγμα που σήμαινε επίσης να πάρουμε τα απαραίτητα καλώδια και μια προέκταση πρίζας, καθώς η αίθουσα όπου πραγματοποιήσαμε την εκπαίδευση είχε πολύ λίγες πρίζες. Είναι σημαντικό να λάβετε τα σχόλια των επαγγελματιών των φυλακών σχετικά με την αίθουσα πριν επιλέξετε τα απαραίτητα υλικά (για παράδειγμα, αν θα υπάρχει τοίχος ή οθόνη όπου θα προβάλεται το περιεχόμενο ή όχι). Η επιλογή των συμμετεχόντων γίνεται από τη φυλακή. Θα πρέπει όμως να παρέχετε κάποια κριτήρια. Στο δεύτερο πιλοτικό μας πρόγραμμα είχαμε συμμετέχοντες με πολύ διαφορετικές καταστάσεις ζωής (status) (κάποιοι με μικρά παιδιά και άλλοι με ενήλικες γιους ή/και κόρες- κάποιοι με συντρόφους και άλλοι χωρίς- κάποιοι με επαφή με τα παιδιά τους και άλλοι χωρίς, και με διαφορετικό βαθμό επαφής- κ.λπ.) Ενώ αυτό αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, αυτή η διασπορά σήμαινε ότι το μεγαλύτερο μέρος του περιεχομένου δεν ήταν ποτέ σχετικό με όλους τους συμμετέχοντες και είχε αρνητικό αντίκτυπο στην εκπαίδευση: ως εκ τούτου, θα πρέπει να θέσετε ορισμένα όρια (για παράδειγμα, μόνο συμμετέχοντες με μικρά παιδιά, στους οποίους απευθύνεται περισσότερο αυτό το πρόγραμμα κατά την άποψή μας) ή να προσαρμόσετε το περιεχόμενο εκ των προτέρων.

Υλοποίηση του Ψυχοεκπαιδευτικού Προγράμματος στις φυλακές της Πορτογαλίας

Στην Πορτογαλία πραγματοποιήσαμε δύο πιλοτικά προγράμματα. Στο πρώτο, τα μαθήματα διαρκούσαν 60 λεπτά, αλλά κάθε πρωί κάναμε δύο μαθήματα με ένα διάλειμμα ενδιάμεσα. Πηγαίναμε δύο πρωινά την εβδομάδα στη φυλακή, οπότε αυτό σήμαινε 4 μαθήματα την εβδομάδα. Αυτό ήταν πολύ φορτωμένο και δεν επέτρεπε αρκετό χρόνο εντός των μαθημάτων για να συζητηθεί σε βάθος το περιεχόμενο και σήμαινε επίσης ότι δεν υπήρχε αρκετός χρόνος μεταξύ των μαθημάτων για να αφομοιώσουν οι συμμετέχοντες όσα έμαθαν. Για τον λόγο αυτό, στο δεύτερο πιλοτικό πρόγραμμα τα μαθήματα ήταν διάρκειας 90 λεπτών και ήταν δύο φορές την εβδομάδα (μία συνεδρία κάθε Τρίτη και Παρασκευή). Ως εκ τούτου, σας συνιστούμε να έχετε 90λεπτα μαθήματα, καθώς σας δίνει περισσότερο χρόνο για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων και την εμβάθυνση στο περιεχόμενο. Είναι χρήσιμο να κάνετε διαλείμματα, παρόλα αυτά πολλές φορές υπήρχαν καθυστερήσεις στην είσοδο στη φυλακή, οπότε το μάθημα άρχιζε με καθυστέρηση και η πραγματοποίηση διαλείμματος διέκοπτε τις δραστηριότητες και τη ροή του μαθήματος. Όταν κάναμε διαλείμματα, αυτά διαρκούσαν πάντα περισσότερο από το προγραμματισμένο και χρειάστηκε πολλές φορές να διακοπούν οι δραστηριότητες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, υπήρχαν

ορισμένες δραστηριότητες όπου οι συμμετέχοντες τελείωναν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές και κάποιοι περίμεναν τους υπόλοιπους να ολοκληρώσουν. Συνοψίζοντας, θα ήταν θετικό να υπάρχουν διαλείμματα στα μαθήματα, αλλά αυτό δεν είναι τόσο εύκολο, καθώς πολλές φορές τα μαθήματα ξεκινούσαν αργότερα από τον αρχικό προγραμματισμό τους.

Το είδος της δραστηριότητας εξαρτάται από τους συμμετέχοντες και τη δυναμική της ομάδας. Η εμπειρία μας σε αυτά τα δύο πιλοτικά προγράμματα με μητέρες δείχνει τη σημασία της προώθησης ενός θετικού ομαδικού περιβάλλοντος, όπου οι μητέρες μπορούν να συζητούν και να μοιράζονται ελεύθερα τις εμπειρίες και τις ανησυχίες τους. Για τον σκοπό αυτό, είναι σημαντικό να υπάρχουν περισσότερες δραστηριότητες όπου οι συμμετέχοντες εργάζονται σε μικρές ομάδες ή ως ολόκληρη ομάδα, ώστε να αξιοποιηθούν επικοινωνητικά αυτές οι στιγμές και να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη. Οι δραστηριότητες στις οποίες οι συμμετέχοντες εργάζονται σε μικρές ομάδες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για όσους ήταν πιο συγκρατημένοι, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα ενεργητικής μάθησης, χωρίς να εκτίθενται υπερβολικά. Ωστόσο, θα πρέπει επίσης να υπάρχουν δραστηριότητες για ατομικό προβληματισμό, αν και για αυτές θα πρέπει να έχετε ένα φύλλο εργασίας ή έναν οδηγό με ερωτήσεις αυτοαναστοχασμού: στις περισσότερες περιπτώσεις, οι συμμετέχοντες χρειάζονται οι δραστηριότητες να είναι αρκετά δομημένες και καθοδηγούμενες γιατί δεν χειρίζονται πολύ καλά τις μη δομημένες δραστηριότητες. Για αυτές τις ατομικές δραστηριότητες, θα πρέπει να δώσετε ιδιαίτερη προσοχή εάν υπάρχουν συμμετέχοντες που δεν μπορούν να διαβάσουν ή να γράψουν και να βρείτε εναλλακτικές δραστηριότητες γι' αυτούς ή να τους υποστηρίξετε κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.

Τέλος, είναι σημαντικό να χρησιμοποιείτε σαφή και απλή γλώσσα, να μην προσπαθείτε να στριμώξετε πολύ διαφορετικό περιεχόμενο σε ένα μάθημα (εστιάζοντας ίσως σε ένα ή δύο κεντρικά πράγματα που θέλετε να διατηρήσουν οι συμμετέχοντες μετά τη συνεδρία), να καταβάλλετε μεγάλη προσπάθεια για τη δημιουργία ενός θετικού και αποδεκτού ομαδικού περιβάλλοντος, από την αρχή, και να είστε ευέλικτοι και να προσαρμόζετε τις δραστηριότητες και το περιεχόμενο κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος. Σας συνιστούμε να έχετε δύο εκπαιδευτές.

Λήξη των μαθημάτων

Θα πρέπει να ενημερώνετε τους συμμετέχοντες από την αρχή για τη διάρκεια του προγράμματος καθώς και για την ημερομηνία λήξης και να το υπενθυμίζετε καθ' όλη τη διάρκεια, ώστε να μην τους αιφνιδιάσει η διάρκεια. Για το τελευταίο μάθημα, και στα δύο πιλοτικά προγράμματα, φέραμε φαγητό και χυμούς και κάναμε ένα μικρό "πάρτι", όπου κάναμε μια ανασκόπηση του περιεχομένου και οι συμμετέχοντες αξιολόγησαν το πρόγραμμα χρησιμοποιώντας τα ερωτηματολόγια και, το σημαντικότερο, κάνοντας μια συζήτηση. Ήταν μια θετική στιγμή για το τέλος του προγράμματος και ήταν επίσης σημαντική για να ευχαριστήσουμε όλους για τη συμμετοχή τους. Επιπλέον, θα πρέπει να τους δώσετε ένα πιστοποιητικό συμμετοχής ή κατάρτισης, επίσης για να αναγνωρίσετε την προσπάθεια και τον χρόνο τους.

Η αξιολόγηση

Και για τα δύο πιλοτικά προγράμματα χρησιμοποιήσαμε τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης, προσαρμοσμένα από άλλα ερωτηματολόγια. Το πρόβλημα που προέκυψε με το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ότι απευθύνεται κυρίως σε μητέρες με μικρότερα παιδιά, πράγμα που σημαίνει ότι οι ερωτήσεις δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε όλες τις συμμετέχουσες, ανάλογα με τα κριτήρια επιλογής που χρησιμοποιούνται.

Και στα δύο πιλοτικά προγράμματα πραγματοποιήσαμε ένα εισαγωγικό και ένα καταληκτικό μάθημα. Το εισαγωγικό μάθημα επικεντρώθηκε στην παρουσίαση των στόχων και της λειτουργίας του προγράμματος, στη γνωριμία με τους συμμετέχοντες και στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πριν την έναρξη του προγράμματος. Χρειάζεται να υπάρχουν πολλοί συντονιστές που θα περιφέρονται στην αίθουσα βοηθώντας και παρακινώντας τους συμμετέχοντες, καθώς στην αρχή αυτή είναι μια διαδικασία που οι συμμετέχοντες βρίσκουν αρκετά βαρετή και υπάρχουν κάποιοι που δυσκολεύονται να διαβάσουν ή/και να ερμηνεύσουν τις ερωτήσεις. Στο τελευταίο μάθημα, οι συμμετέχοντες παρακινούνται περισσότερο να

συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο, καθώς κατανοούν καλύτερα τη σημασία του. Στο καταληκτικό μάθημα, πραγματοποιήσαμε επίσης μια ανοιχτή συζήτηση διάρκειας τουλάχιστον 30 λεπτών σχετικά με την οπτική των συμμετεχόντων για το πρόγραμμα (εκπαιδευτές, περιεχόμενο, διάρκεια των συνεδριών και του προγράμματος, μέθοδοι διδασκαλίας). Ως εκ τούτου, θα πρέπει να προετοιμάσετε απλές και κατευθυνόμενες φόρμες αξιολόγησης και να διεξάγετε, επίσης, ποιοτική αξιολόγηση καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

Ομάδες υποστήριξης οικογενειών των κρατουμένων

Η προετοιμασία

Προσέλκυση συμμετεχόντων - πώς να γίνει η προσέλκυση, πώς να ενημερωθούν δυνητικοί συμμετέχοντες. Οργάνωση - πού θα γίνουν οι συναντήσεις (π.χ. είναι αδύνατο να γίνουν στη φυλακή της Πορτογαλίας).

Οι οικογένειες που πλήττονται από τη φυλάκιση χρειάζονται κάποιο χρόνο για να αναπτύξουν σχέσεις εμπιστοσύνης. Εάν ο οργανισμός σας ασχολείται ήδη με οικογένειες, τότε αυτός θα ήταν ο πιο αποτελεσματικός τρόπος προσέλκυσης. Ωστόσο, εάν ο οργανισμός σας δεν εργάζεται απευθείας με τις οικογένειες, σε συνεχή βάση υποστήριξης, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του Argoimar, τότε είναι πολύ δύσκολο να προσελκύσετε οικογένειες. Η καλύτερη στρατηγική είναι να συνεργαστείτε με πιο έμπειρες οργανώσεις που εργάζονται με οικογένειες, αλλά ακόμη και με αυτόν τον τρόπο είχαμε πολύ μεγάλες δυσκολίες να προσελκύσουμε μέλη οικογενειών. Για να εμπλέξουμε τις φυλακές σε αυτή τη διαδικασία, θα χρειάζομασταν έγκριση από τις κεντρικές υπηρεσίες, η οποία απαιτεί αρκετό χρόνο, εκτός του ότι η φυλακή δεν είναι ελκυστικός χώρος για να συναντηθούν οι οικογένειες (και η είσοδος θα περιοριζόταν στα μέλη της οικογένειας που οι κρατούμενοι έχουν στη λίστα επαφών τους).

Μετά από μια αποτυχημένη συνάντηση όπου εμφανίστηκε μόνο 1 συμμετέχοντας (σύμφωνα με τις προτιμήσεις των συμμετεχόντων, πραγματοποιήθηκε online), αλλάξαμε τη στρατηγική μας. Εμπλέξαμε έναν κοινοτικό χώρο (B^oLab) που διαθέτουν η Argoimar και το Δημοτικό Συμβούλιο του Cascais σε μια γειτονιά, που εργάζεται με νέους και που προσπαθεί να ενισχύσει τις σχέσεις με τους γονείς/κηδεμόνες τους. Ενώ πολλές από αυτές τις οικογένειες έχουν μέλη στη φυλακή, μια ομάδα υποστήριξης που θα επικεντρωνόταν σε αυτό το θέμα δεν τους προσέλκυσε, εν μέρει, επειδή εξακολουθεί να αποτελεί θέμα ταμπού. Έτσι, ξεκινήσαμε μια ομάδα υποστήριξης που εστιάζει στη γονεϊκότητα και στηρίζει τους γονείς/κηδεμόνες των νέων που συμμετέχουν στις δραστηριότητες του κέντρου στη διαδικασία της γονεϊκότητας, η οποία, μέχρι σήμερα (03/10/2024), πηγαίνει καλά. Αυτό είναι σημαντικό για τη δημιουργία μιας σχέσης εμπιστοσύνης και ενός ασφαλούς χώρου, όπου οι συμμετέχοντες μπορούν, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, να αισθάνονται αρκετά άνετα ώστε να μιλήσουν για τη φυλάκιση των μελών της οικογένειάς τους (στην περίπτωση των συμμετεχόντων που έχουν μέλη της οικογένειάς τους στη φυλακή, καθώς αυτό δεν αποτελεί κριτήριο για να μπορέσουν να συμμετάσχουν στην ομάδα).

Διεξαγωγή

Σημαντικές Πληροφορίες:

Από τη μέχρι τώρα εμπειρία μας, είναι σημαντικό να διαχειριζόμαστε συνεχώς τον χρόνο και να προσέχουμε να μην αφήνουμε έναν ή δύο συμμετέχοντες να κυριαρχούν στη συζήτηση. Θα πρέπει να προσαρμόσετε το στυλ σας στις ανάγκες της ομάδας, κάτι που μέχρι στιγμής έχουμε καταφέρει κατευθύνοντας τη συζήτηση σε πιο γενικά θέματα ή θέτοντας μια ερώτηση σε άλλα μέλη της ομάδας, ειδικά όταν ένας συμμετέχων αρχίζει να μιλάει υπερβολικά και να επικεντρώνεται μόνο στον εαυτό του. Εκτός αυτού, στο τέλος κάθε συνάντησης ανακεφαλαιώνουμε και καθορίζουμε το θέμα της επόμενης συνάντησης.

Τερματισμός

Πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο λήξης της συνάντησης (υπό εποπτεία) - υπάρχουν πιθανότητες συνέχισης;

Σκοπεύουμε να συνεχίσουμε την ομάδα υποστήριξης μετά τον Οκτώβριο και να προσπαθήσουμε να καθιερώσουμε την ομάδα ώστε να είναι δυνατή η συνέχισή της, μακροπρόθεσμα, χωρίς τη δική μας διευκόλυνση/συντονισμό.